

Korkeakouluohjaus ulkomaisen opiskelijan työllistymisen ja integraation tukena

Eurostudent VII -tutkimuksen artikkelisarja

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:7

Mira Tuononen, Mirkku Uotila, Juuso Loikkanen, Rosa Ylimaula, Nadja Marjomaa ja Eerika Latvanen

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:7

Korkeakouluohjaus ulkomaisen opiskelijan työllistymisen ja integraation tukena

Eurostudent VII -tutkimuksen artikkelisarja

Mira Tuononen, Mirkku Uotila, Juuso Loikkanen,
Rosa Ylimaula, Nadja Marjomaa ja Eerika Latvanen

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

© 2021 tekijät ja opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN pdf: 978-952-263-896-0

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kannen kuva: Gabby Baldrocco/Mostphotos

Helsinki 2021

Korkeakouluohjaus ulkomaisen opiskelijan työllistymisen ja integraation tukena Eurostudent VII -tutkimuksen artikkelisarja

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:7		Teema	Koulutus
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Tekijä/t Toimittaja/t Yhteisötekijä	Mira Tuononen, Mirkku Uotila, Juuso Loikkanen, Rosa Ylimaula, Nadja Marjomaa ja Eerika Latvanen		
Kieli	suomi	Sivumäärä	37
Tiivistelmä	<p>Artikkeli on osa Eurostudent VII -julkaisusarjaa. Artikkelissa tarkastellaan, millaisia haasteita ulkomaiset opiskelijat kohtaavat yrittäessään työllistyä Suomeen ja kuinka opiskelijoiden työllistymistä Suomeen voitaisiin edistää opintojen aikana. Kartoittamalla ulkomaisten opiskelijoiden työllistymiseen ja integroitumiseen liittyviä tarpeita hahmottelemme ulkomaisia korkeakouluopiskelijoita tukevaa ohjausmallia. Suurin osa ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista haluaisi työllistyä Suomeen valmistuttuaan, mutta kaikki eivät kuitenkaan työllisty. Työllistyneistä vain osa löytää oman alan ja koulutustasonsa mukaisia tehtäviä, jolloin mielekästä työtä löytämättömät palaavat usein kotimaahansa tai etsivät töitä muualta ulkomailta. Ulkomaiset opiskelijat pitävätkin tutkintojensa antamia valmiuksia työllistyä ulkomaille parempina kuin suomalaisiin työmarkkinoihin liittyvää työmarkkinarelevanssia. Suomeen työllistymisen esteinä ovat muun muassa puutteelliset kulttuurisidonnaiset työnhankintataidot sekä työllistymistä edistävien verkostojen vähyys sekä suomen kielen taitamattomuus, joka näyttäytyy usein haasteena työnhaun alkaessa. Osa työllistymishaasteista kumpuaa kuitenkin laajemmasta kulttuurisesta ilmapiiristä – työnantajien ennakoasenteet eivät välttämättä suosi ulkomaisia hakijoita, jolloin monimuotoisuus voidaan nähdä potentiaalisen voimavaran sijaan riskinä.</p>		
Asiasanat	korkeakoulut, kansainvälistyminen, ohjaus (neuvonta ja opastus), korkeakouluopiskelu		
ISBN PDF	978-952-263-896-0	ISSN PDF	1799-0351
ISBN painettu		ISSN painettu	
Asianumero	VN/13004/2020	Hankenumero	
Julkaisun osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-896-0		

Högskolestyrning som ett stöd för sysselsättning och integration av utländska studerande

Artikelserie för EUROSTUDENT VII-undersökningen

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:7	Tema	Utbildning
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Författare	Mira Tuononen, Mirkku Uotila, Juuso Loikkanen, Rosa Ylimaula, Nadja Marjomaa ja Eerika Latvanen	
Redigerare		
Utarbetad av		
Språk	Sidantal	37
finska		

Referat

Artikeln är en del av publikationsserien Eurostudent VII. I artikeln undersöks vilka utmaningar utländska studerande möter när de söker arbete i Finland och hur sysselsättningen av studerande i Finland kan främjas under studietiden. Genom att kartlägga behoven i samband med sysselsättningen och integrationen av utländska högskolestuderande ska vi skissera en styrmodell som stöder utländska högskolestuderande. Största delen av de utländska examensstuderandena vill arbeta i Finland när de är klara med studierna, men alla hittar emellertid inte arbete. Av de som hittar arbete är det bara en del som hittar ett arbete i sin egen bransch och arbetsuppgifter som motsvarar deras utbildningsnivå, och de som inte hittar ett meningsfullt arbete återvänder ofta till sitt hemland eller söker arbete utomlands. Utländska studerande anser att de möjligheter att hitta arbete utomlands som de får genom sina examina är bättre än arbetsmarknadsrelevansen på den finländska arbetsmarknaden. Hinder för att hitta arbete i Finland är bland annat bristfälliga kulturbundna färdigheter när det gäller att söka arbete, de få sysselsättningsfrämjande nätverken samt avsaknad av kunskaper i finska, vilket ofta innebär en utmaning när man börjar söka arbete. En del av svårigheterna att hitta arbete beror emellertid på en bredare kulturell atmosfär – arbetsgivarnas fördomar gynnar inte nödvändigtvis utländska arbetssökande och arbetsgivarna kan betrakta mångfald som en risk istället för en potentiell resurs.

Nyckelord högskolor, internationalisering, styrning (rådgivning och handledning), högskolestudier

ISBN PDF	978-952-263-896-0	ISSN PDF	1799-0351
ISBN tryckt		ISSN tryckt	
Ärendenummer	VN/13004/2020	Projektnummer	

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-896-0>

Higher education guidance to support foreign students find employment and achieve integration

Eurostudent VII article series

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2021:7	Subject	Education
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Authors	Mira Tuononen, Mirkku Uotila, Juuso Loikkanen, Rosa Ylimaula, Nadja Marjomaa och Eerika Latvanen	
Editor		
Group Author		
Language	Finnish	Pages 37

Abstract

The article is part of the Eurostudent VII series. The article examines the challenges foreign students face when trying to find employment in Finland and ways to promote the employment of students in Finland during their studies. By identifying the needs related to the employment and integration of foreign students, we outlined a guidance model for supporting foreign students in higher education. Most foreign degree students would like to find employment in Finland after graduation, but not all of them manage to find a job. Only some of those who find work are employed in duties in their own field and level of education. This means that those who do not find meaningful work often return to their home country or seek work elsewhere abroad. Foreign students in fact believe that their degree qualifies them to find employment abroad more easily than providing information relevant to the Finnish labour market. Some of the obstacles to becoming employed in Finland include the lack of culture-specific job acquisition skills, the lack of networks that enable employment as well as the lack of language proficiency in Finnish, which often proves to be a challenge when seeking a job in Finland. However, some of the employment challenges stem from a wider cultural climate; employers' attitudes do not necessarily favour foreign applicants, whereby diversity can be seen as a risk rather than a potential resource.

Keywords higher education institutions, internationalisation, guidance (advice and guidance), higher education studies

ISBN PDF	978-952-263-896-0	ISSN PDF	1799-0351
ISBN printed		ISSN printed	
Reference number	VN/13004/2020	Project number	

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-896-0>

Sisältö

1	Tiivistelmä	7
2	Tutkimuksen tausta	9
	2.1 Ulkomaiset opiskelijat Suomessa	9
	2.2 Integraatio	12
	2.3 Ohjaus opiskelijan tukena.....	13
3	Tutkimustehtävä	15
4	Aineistot ja menetelmät	16
	4.1 EUROSUDENT VII	16
	4.2 UEF-kyselytutkimus.....	17
	4.3 Haastattelututkimus.....	17
5	Tulokset	19
	5.1 Ulkomaiset opiskelijat ja Suomeen työllistymisen tavoitteet	19
	5.2 Työllistymisen haasteet ja mahdollisuudet	22
	5.2.1 Suomen kieli, integraatio ja työllistyminen	23
	5.2.2 Verkostot työllistymisen mahdollisuuksina.....	26
	5.3 Opintojen aikainen tuki.....	29
6	Johtopäätökset: Korkeakouluohjaus ulkomaisen opiskelijan työllistymisen ja integraation tukena?	33
	Lähteet	35

1 Tiivistelmä

Tässä artikkelissa tarkastellaan suomalaisissa korkeakouluissa opiskelevien ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden integraatiota suomalaiseen yhteiskuntaan, erityisesti työelämään. Selvitämme, millaisia haasteita ulkomaiset opiskelijat kohtaavat yrittäessään työllistyä Suomeen ja kuinka opiskelijoiden työllistymistä Suomeen voitaisiin edistää opintojen aikana. Kartoittamalla ulkomaisten opiskelijoiden työllistymiseen ja integroitumiseen liittyviä tarpeita hahmottelemme ulkomaisia korkeakouluopiskelijoita tukevaa ohjausmallia.

Suomen kansallisena tavoitteena on lisätä koulutusperäistä maahanmuuttoa alati kasvavaan työvoimatarpeeseen vastaamiseksi, ja entistä useamman suomalaisesta korkeakoulusta valmistuneen opiskelijan toivotaan työllistyvän Suomeen. Vaikka yli puolet ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista ulkomaisista opiskelijoista jää nykyisin Suomeen valmistumisen jälkeen, Suomeen työllistymistä ja työllistymisen laatua olisi mahdollista parantaa entisestään muun muassa työelämäyhteyksien vahvistamisella opintojen aikana ja laadukkaaseen uraohjaukseen resursoimalla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 9–11.)

Artikkelissa esitetyt tulokset perustuvat osin Eurostudent VII -kyselyyn, johon liittyen tarkastelemme sekä syksyllä 2020 julkistettua kansallista raporttia että varsinaista Eurostudent-tilastoaineistoa. Artikkelissa myös syvennetään käsitystä ulkomaisten maisteriopiskelijoiden kokemuksista yliopisto-opintojen aikana saadusta ohjauksesta ja ohjaustarpeista Itä-Suomen yliopistossa vuonna 2020 toteutettujen kysely- ja haastattelututkimusten avulla. Kyselytutkimuksessa selvitettiin opiskelijoiden saamaa ja toivomaa tukea niin opintoihin kuin työelämätaitoihin liittyen. Haastatteluissa keskityttiin opiskelijoiden taustoihin, alanvalintapäätöksiin, opiskelun aikaiseen ohjaukseen ja tukeen sekä valmistuneiden osalta työnhaun ja työllistymiseen liittyviin kysymyksiin.

Eurostudent-tutkimuksen mukaan halu työskennellä Suomessa on toiseksi yleisin syy hakeutua opiskelemaan Suomeen, heti Suomen koulutusjärjestelmän hyvän maineen jälkeen. UEF:n kyselytutkimuksessa (n=112) ensisijaisena motiivina saapua Suomeen opiskelemaan mainitsivat vastaajat useimmin koulutusjärjestelmän ja koulutuksen hyvän maineen, mahdollisuudet apurahoihin sekä Suomen kiinnostavuuden maana. Suomeen työllistymisen nosti kuitenkin esiin vain harva vastaaja. Toisaalta suurin osa UEF:n opiskelijoista ilmoitti yrittävänsä hakea töitä Suomesta valmistumisen jälkeen. Vaikuttaakin siltä, että halu integroitua Suomeen ja löytää töitä Suomesta valmistumisen jälkeen vahvistuu opintojen aikana.

Suurin osa ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista haluaisi työllistyä Suomeen valmistuttuaan. Käytännössä kaikki eivät kuitenkaan työllisty, ja työllistyneistä vain osa löytää oman alan töitä ja koulutustasoaan vaativia tehtäviä, kun osa joutuu tyytymään vähemmän koulutusta vaativiin tehtäviin. Ne suomalaisista korkeakouluista valmistuneet opiskelijat, jotka eivät löydä mielekästä työtä Suomesta, palaavat usein kotimaahansa tai etsivät töitä muualta ulkomailta. Ulkomaiset opiskelijat pitävätkin tutkintojensa antamia valmiuksia työllistyä ulkomaille parempina kuin suomalaisiin työmarkkinoihin liittyvää työmarkkinarelevanssia.

Työllistymisen esteinä mainitaan muun muassa puutteelliset työnhankintataidot, työllistymistä edistävien verkostojen vähyys ja riittävän suomen kielen taidon puute. Työnhankintataitojen parantamiseen, suomen kielen oppimismahdollisuuksiin ja verkostojen rakentamiseen tulisikin kiinnittää huomiota opintojen aikana. Suomen kielen osaamisen merkitys korostuu nimenomaan työnhakuvaiheessa. Vaikka moni ulkomainen opiskelija selviää niin opinnoistaan kuin opintojen aikaisesta arjestaan taitamatta suomea, työtä Suomesta haikessa kielitaidottomuus muodostuu usein esteeksi. Integraatiota voitaisiin mahdollisesti helpottaa sisällyttämällä kaikkiin korkeakoulututkintoihin suomen kielen opintoja, jolloin kieliopinnot kytkeytyisivät luonnollisesti muihin opintoihin.

Tutkimuksessamme korostui, että ulkomaiset opiskelijat eivät ole homogeeninen massa, jonka tarpeet olisivat yhtenäiset. Opiskelijoiden kulttuuritaustat ja sosiaaliset verkostot vaikuttavat integraatiotuen ja ohjauksen tarpeeseen, ja työllistymisen edistämiseksi tarvittava tuki vaihtelee tieteenaloittain. Joillain aloilla on luonnollista rakentaa yhteyksiä työelämään jo opintojen aikana, mutta kaikilla aloilla tällaisia mahdollisuuksia ei opintojen puitteissa ole. Myös yksittäisten opiskelijoiden välillä on eroja: toiset onnistuvat verkostoitumaan ja löytämään töitä tätä kautta, toiset eivät.

Ulkomaisten korkeakouluopiskelijoiden työllistymisen esteitä voidaan lieventää opintojen aikaisella uraohjauksella ja suomalaista työelämää tutuksi tekemällä. Ohjaukseen onkin syytä panostaa, jotta opiskelijat saavat vastinetta lukuvuosimaksurahoilleen ja saavat eväitä työllistymiseen. Osa työllistymishaasteista kumpuaa kuitenkin laajemmasta kulttuurisesta ilmapiiristä. Työnantajien ennakoasenteet eivät välttämättä suosi ulkomaisia hakijoita, eikä monimuotoisuutta nähdä potentiaalisena voimavarana vaan riskinä. Anonymisoidut rekrytoinnit ja työpaikkailmoitusten monimuotoisuuslausekkeet voisivat olla keinoja edistää työelämän monimuotoisuutta ja rohkaista ulkomaisia hakijoita hakemaan töitä Suomesta.

2 Tutkimuksen tausta

2.1 Ulkomaiset opiskelijat Suomessa

Eurostudent VII -opiskelijatutkimuksen julkaisusarjassa tarkastelemme tässä artikkelissa ulkomaisten opiskelijoiden integraatiota ja työllistymistä sekä niitä tukevia keinoja. Suomen korkeakoulut vastaanottavat vuosittain sekä ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita että vaihto-opiskelijoita eri koulutusmuotoihin. Suomalaisilla yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on tutkinto-ohjelmia suomen ja ruotsin kielten lisäksi myös englannin kielellä. OECD:n tilastojen mukaan ulkomaisten opiskelijoiden osuus Suomessa on kasvanut kuudesta prosentista kahdeksaan prosenttiin vuosina 2010–2017. Suurin osa Suomeen tulevista ulkomaisista opiskelijoista tulee Aasiasta (39 %), toiseksi eniten muista Euroopan maista (30 %) ja kolmanneksi eniten Venäjältä (11 %). Muissa Pohjoismaissa aasialaisten suhteellinen osuus on alempi (OECD 2019, 2). Vuonna 2010 ulkomaisten uusien opiskelijoiden kokonaismäärä Suomessa oli 8 472, ja vuonna 2018 ulkomaisten uusien opiskelijoiden kokonaismäärä oli lähes tuplaantunut 15 822 opiskelijaan (Vipunen 1a). Vuonna 2019 enemmistö uusista ulkomaisista opiskelijoista opiskeli Uudellamaalla. Uudenmaan alueella korkeakoulut tarjoavat laajat mahdollisuudet opiskella englanniksi eri tasoisissa tutkinto-ohjelmissa, joten on ymmärrettävää, että ne kiinnostavat myös ulkomaisia opiskelijoita. Toiseksi eniten ulkomaisia opiskelijoita oli Pirkanmaalla. Koulutusaloista ulkomaisia korkeakouluopiskelijoita opiskelee eniten kauppatieteiden, hallinnon ja oikeustieteen sekä teknisillä aloilla. Vähiten ulkomaisia korkeakouluopiskelijoita opiskelee maa- ja metsätieteellisillä aloilla. (Vipunen 1b.)

Painavia syitä hakeutua opiskelemaan Suomeen on suomalaisen koulutuksen korkea taso (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 21). OECD:n vertailu kertoo, että Suomessa korkeakoulutetun ihmisen palkkataso on hyvä ja sosiaali- ja terveyspalvelut ovat Suomessa toimivat (OECD 2019, 352). Lisäksi Suomi on yksi Euroopan turvallisimmista maista. Suomen suosiota ulkomaisten opiskelijoiden silmissä kasvattaa myös se, että suomalaiset korkeakoulututkinnot ovat joko lähes ilmaisia tai muutenkin huomattavasti edullisempia kuin opiskelu verrokkimaissa. Lisäksi suomalaiset korkeakoulut ovat saaneet mainetta opiskelijaa tukevasta ilmapiiristä niin opinnoissa kuin työelämään valmistamisessa (Kallio, Garam & Airas 2013). Suomi tunnetaan laajalti koulutuksen laadustaan. Suomi on sijoittunut kärkisijoille PISA-tutkimuksissa ja Suomen koulutusjärjestelmä on kiinnostanut globaalisti (OECD 2020, 4).

Ulkomaisilla opiskelijoilla on vaikutusta julkiseen talouteen. Maahanmuuttajien nettovaikutus julkiseen talouteen on riippuvainen maahan tulijan iästä ja asettautumisesta

työmarkkinoille (Garam, Jaalivaara, Kuosmanen & Suhonen 2014). Työiän ulkopuolella saapuvien (alle 20- ja yli 40-vuotiaiden) nettovaikutus talouteen on yleensä negatiivinen. Työkäisillä maahanmuuttajilla, jotka työllistyvät hyvin ja pysyvät työmarkkinoilla on positiivinen nettovaikutus julkiseen talouteen. Yleistäen voi todeta, että ulkomainen opiskelija, joka jää Suomeen ja työllistyy opintojen päätyttyä, vaikuttaa positiivisesti julkiseen talouteen aivan kuten kantasuomalainen. Muussa tapauksessa ulkomaisten opiskelijoiden taloudellinen vaikutus on negatiivinen. (Vincent-Lancrin & Kärkkäinen 2009.)

Opiskelijan kansalaisuus näkyy tilastoissa, kun katsotaan, ketkä jäävät Suomeen opintojen päätyttyä. Tarkasteltaessa kansalaisuuksia maanosittain ja statuksia (työllistynyt, työtön, muuttanut pois, opiskelee, muu status) vuosi valmistumisen jälkeen, muista EU-maista tulleista opiskelijoista 32–43 % sekä amerikkalaisista opiskelijoista 28–34 % on muuttanut pois Suomesta, kun taas afrikkalaisista opiskelijoista muuttajia on vain 10–14 %. Valmistumisensa jälkeen ulkomaisista opiskelijoista Suomeen työllistyvät omasta kansalaisuusryhmästään parhaiten afrikkalaiset (55–60 %) ja aasialaiset (40–53 %). Suomalaisista työllistyneitä oli 83–88 % ja maasta pois muuttaneita vain 3 %.

Taulukko 1. Status vuosi yliopistosta valmistumisen jälkeen. Vipunen 1d, tilastovuodet 2016–2018.

Tilastovuosi	2018	2017	2016
Työllinen			
amerikkalaiset	34,2 %	36,1 %	34,2 %
afrikkalaiset	60,0 %	56,8 %	54,8 %
aasialaiset	52,8 %	46,3 %	40,4 %
EU- ja ETA-maat, pois lukien Suomi	35,6 %	31,9 %	38,7 %
suomalaiset	88,0 %	86,1 %	83,0 %
Muuttanut maasta			
amerikkalaiset	34,2 %	27,8 %	34,2 %
afrikkalaiset	11,1 %	13,6 %	9,5 %
aasialaiset	21,1 %	25,2 %	26,0 %
EU/ETA	42,6 %	41,5 %	32,3 %
suomalaiset	2,8 %	2,9 %	2,6 %

Työtön			
amerikkalaiset	0,9 %–3,5 %	0,9 %–3,7 %	0,9 %–3,5 %
afrikkalaiset	4,4 %	9,1 %	11,9 %
aasialaiset	4,5 %	4,1 %	3,1 %
EU/ETA	4,0 %	4,3 %	8,6 %
suomalaiset	4,8 %	6,2 %	9,2 %
Päätoiminen opiskelija			
amerikkalaiset	0,9 %–3,5 %	5,6 %	0,9 %–3,5 %
afrikkalaiset	6,7 %	6,8 %	7,1 %
aasialaiset	2,4 %	3,3 %	3,1 %
EU/ETA	0,3 %–1,3 %	2,1 %	2,2 %
suomalaiset	1,6 %	1,9 %	2,3 %
Muut			
amerikkalaiset	23,7 %	27,8 %	21,1 %
afrikkalaiset	17,8 %	13,6 %	19,0 %
aasialaiset	19,1 %	21,1 %	26,9 %
EU/ETA	16,8 %	20,2 %	19,4 %
suomalaiset	2,8 %	3,0 %	3,0 %

Taulukossa ei ole mukana henkilöitä maanosista Oseania tai Muut vähäisen määrän vuoksi. Kategoria "Muut" sisältää työvoiman ulkopuolella olevat henkilöt (erilaiset perhe- ja hoito-vapaan muodot, ase- ja siviilipalvelus). Lisäksi luokassa osa on todellisuudessa maasta poismuuttaneita, jotka eivät ole tehneet virallista muuttoilmoitusta, mutta joilta ei ole merkintöjä ansiotuloista tai hakemuksia etuuksista (Lähde: Tilastokeskus).

Vastaavia lukuja oli Garamin ym. (2014, 15) tilastovuoden 2011 tarkastelussa. Nämä tilastot eivät kuitenkaan kerro työllistymisen laadusta.

EU/ETA-maiden ulkopuolelta tulleet opiskelijat ovat työllistyneet suomalaisia ja EU/ETA-maista tulevia useammin muihin kuin asiantuntijatehtäviin vuosi korkeakoulusta valmistumisensa jälkeen. Suomalaisista erityisasiantuntijoina ja asiantuntijoina työskenteli 57 % työllistyneistä, EU/ETA-maista tulleista 59 % ja muualta tulleista 36 %. Sen sijaan tilastojen kategorian "muissa työtehtävissä" (siivous- ja puhdistusala sekä eri alojen avustavat tehtävät) muualta kuin EU/ETA-maista tulleista oli työllistynyt 26 % ja sekä suomalaisista että EU/ETA-maista tulleista korkeakoulutetuista kummastakin vain 2 %. (Opetushallitus 2020b.)

Työllistyminen omalle alalle on tärkeää. Jos koulutusta vastaava työllistyminen on helpompaa kotimaassa kuin Suomessa, on tämä yksi syy muuttaa pois opiskelumaasta (Vincent-Lancrin & Kärkkäinen 2009). Työn merkitys nähdään keskeisenä yhteisöihin kiinnittymisessä sekä yhteiskuntaan integroitumisessa (esim. Forsander & Ekholm 2001).

2.2 Integraatio

Integraatiolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Kinnusen tutkimuksen mukaisesti ”tilanetta, jossa maahanmuuttaja kokee osallistuvansa aktiivisesti uuden asuinmaansa toimintoihin ja olevansa osa yhteiskuntaa. Samalla hän kokee kuitenkin jatkuvuutta aiemman elämänsä ja kulttuurisen identiteettinsä kanssa. Integraatio on siis kykyä muutoksiin ja pysyvyyteen ilman huomattavia ristiriitoja itsen ja ympäristön kanssa.” (Kinnunen 2003, 107.) Käsitteenä integraatio on arvolataukseltaan myönteinen ja sitä pidetään usein toivottuna tilana (Forsander 2001; Kinnunen 2003). Myös tutkimuksessamme lähtökohtana on integraation käsittäminen tavoitetilana ulkomaisten opiskelijoiden akkulturaatiossa eli siinä kaksisuuntaisessa prosessissa, jossa kulttuurinen sekä psykologinen muutos tapahtuu kahden tai useamman kulttuurin edustajien, ryhmien tai yksilöiden, kohdatessa (Berry 2005, 698). Berry (1992) on hahmottanut neljä akkulturaation eli kulttuuriin sulautumisen tai sopeutumisen asennetta: integraatio, assimilaatio, separaatio sekä marginalisoituminen. Akkulturaation tuloksen nähdään riippuvan kahdesta kysymyksestä, jotka maahan muuttanut itselleen asettaa: onko arvokasta säilyttää oman ryhmän identiteettiä ja kulttuuripiirteitä, sekä arvostetaanko vuorovaikutussuhteita ympäröivään valtaväestön kulttuuriin. Vastauksen ollessa myöntävä molempiin kysymyksiin, on akkulturaatiostراتيجioista kyseessä integraatio eli yhdentyminen. (Berry 1992.) Yhteiskuntien monikulttuurisuudessa, moninaisuudessa ja polarisoituessa on huomattava, että valtaväestön kulttuuri ei ole selvärajainen ja yhdenmukainen. Integroituminen Suomessa valtaväestön kulttuuriin tarkoittaa siis integroitumista johonkin, joka on monien kulttuurien ja arvojen summa.

Berryn akkulturaatiomalli on Forsanderin (2001, 46) mukaan laajasti käytetty, mutta se on kohdannut myös paljon kritiikkiä (esim. Perhoniemi & Jansinskaja-Lahti 2007, 22; Horenczyk 2009, 72–74). Berry, Poortinga, Segall & Dasen (2002) tähdentävätkin mallin tähtäävän kategorisoimisen tai stereotypisoinnin sijaan auttamaan jokaisen yksilön monimuotoisen akkulturaatioprosessin suunnan hahmottamisessa. Aiemman korkeakouluopiskelijaa koskevan tutkimuksen tapaan (esim. Severiens & Wolff 2008; Wilcox, Winn & Fyvie-Gauld 2005) tarkastelemme sopeutumista sosiaalisen ja akateemisen integraation näkökulmista. Sosiaalisella integraatiolla, sisältäen sosiaalisen verkoston laajuuden ja vuorovaikutuksen laadun sekä määrän, on tutkimusten mukaan suuri vaikutus ulkomaisen opiskelijan sopeutumiseen (Severiens & Wolff 2008; Wilcox, Winn & Fyvie-Gauld 2005).

Kinnusen tutkimuksessa ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden suomalaiseen kulttuuriin sopeutumista tukivat yhteiskuntaan, arvoihin, ihmisiin sekä tiettyihin kulttuuriperinteisiin liitetyt myönteisinä koetut asiat. Tällaisia olivat esimerkiksi yhteiskunnan palveluiden toimivuus, taloudellinen ja sosiaalinen tasa-arvo, rehellisyys ja luotettavuus, sauna ja kesämökkikulttuuri. Toisaalta sopeutumista hidastivat vastaavasti kielteisinä koetut asiat. Suomalainen sosiaalinen kulttuuri koettiin hyvin pidättyväksi ja ihmiset vaikeasti lähestyttäväksi, kielimuuri paikoin korkeaksi ja tapa- ja tunnekulttuuri myös kielteiseksi, erityisesti humalahakuisen juomakulttuurin osalta. Suomeen haluttiin jäädä opintojen jälkeen yleisimmin perhesyiden vuoksi ja toiseksi yleisimmin hyvän kotiutumisen ja työllistymisen tai todennäköisen työllistymisen vuoksi. (Kinnunen 2003, 105–111.)

2.3 Ohjaus opiskelijan tukena

Suomen korkeakoulut tarjoavat erilaisia urapalveluita opiskelijoilleen opintojen ja työllistymisen tueksi. Urapalvelut keskittyvät tarjoamaan opinto- ja urasuunnittelua sekä tukemaan opiskelijoiden laadukasta sijoittumista työelämään opintojen jälkeen. Myös esimerkiksi työnantajat voivat hyödyntää urapalveluita harjoittelijoiden etsimiseen. Urapalveluiden lisäksi ohjausta tarjoavat myös eri tiedekunnat (esim. Itä-Suomen yliopisto; Helsingin yliopisto; Tampereen korkeakoulu-yhteisö.) Ulkomaisten opiskelijoiden valmistumisen jälkeisestä tuesta vastaa kukin korkeakoulu itse ja tukipalveluiden järjestäminen vaihtelee korkeakouluittain. Osa korkeakouluista tarjoaa vastavalmistuneelle tukea työllistymiseen esimerkiksi verkostoitumismahdollisuuksia tarjoten tai urasuunnittelussa ja työnhaun käytännöissä auttaen, mutta useat korkeakoulut eivät järjestä tukipalveluita valmistumisen jälkeen. Osassa korkeakouluista työelämään siirtymistä tuetaan esimerkiksi sähköisillä ohjeistuksilla työelämään siirtymisestä. Korkeakoulujen tarjoaman avun lisäksi on monia paikallisia projekteja, joilla tuetaan ulkomaisten opiskelijoiden työn löytämistä. (Maahanmuuttovirasto 2019, 28.)

Ohjaus pyrkii tukemaan ja edistämään ohjattavan oppimis-, työ-, kasvu- tai ongelmaratkaisuprosesseja siten, että ohjattavan toimijuus vahvistuu. Tärkeää on, että ohjaus toteutuu kunnioittavassa ja rakentavassa kohtaamisessa sekä dialogisessa vuorovaikutuksessa. Ohjausta voidaan käyttää muun muassa koulutuksen ja työn nivelvaiheiden ja urasuunnitteluprosessin tukemiseen. (Vehviläinen 2014, 12.)

Ulkomaisten opiskelijoiden ohjauksessa on joitakin erityiskysymyksiä. Ulkomaisten opiskelijoiden suhteen on ensisijaisen tärkeää tukea heidän integroitumistaan Suomeen sekä tukea ja ohjata opintojen suorittamisessa ja mahdollisessa työllistymisessä Suomeen. Ulkomaisten opiskelijoiden kokeman akkulturaatiivisen stressin ja sosiaalisen tuen välistä yhteyttä tutkineet Sullivan & Kashubeck-West (2015) näkevät, että ulkomaisten opiskelijoiden ohjauksessa tulisi kiinnittää erityisesti huomiota monipuolisten sosiaalisten

verkostojen kehittämisessä tukemiseen. Lisäksi he nostavat esiin ohjauksen kehityskohteina paikallisiin akateemisiin tapoihin ja odotuksiin perehdyttämisen sekä opintojen sisäisten ja ulkopuolisten yhteyksien luomisessa auttamisen (Sullivan & Kashubeck-West 2015, 8).

3 Tutkimustehtävä

Tässä artikkelissa tarkastelemme ulkomaisten opiskelijoiden tarpeita työllistymisen edistämiseksi sekä opintoihin ja työelämään integroitumisen edellytyksiä. Kartoitamme, millaiset opintojen aikaiset tekijät edistävät Suomeen työllistymistä ja kuvaamme ohjaustarpeita Suomeen kiinnittymisen näkökulmasta. Avaamalla näitä näkökulmia pyrimme hahmottelemaan ulkomaista opiskelijaa tukevaa ohjausmallia.

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Millaisia työllistymisen haasteiden ja mahdollisuuksien kokemuksia ulkomaiset opiskelijat kuvaavat ja miten integraatio näissä näyttäytyy?
2. Millaisia opintojen aikaisia, työllistymistä ja kiinnittymistä tukevia tarpeita ulkomaisilla opiskelijoilla on ja miten ohjauksella voitaisiin tukea näitä tarpeita?

4 Aineistot ja menetelmät

Vastauksia tutkimuskysymyksiimme etsimme Eurostudent VII -tutkimuksen aineistosta ja tutkimuksen kansallisesta raportista, kohdennetulla kyselytutkimuksella, haastattelututkimuksella sekä tutkimuksemme aiheeseen liittyvästä aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta ja tilastoista.

4.1 EUROSTUDENT VII

”EUROSTUDENT VII -tutkimus toteutettiin Suomessa internetkyselynä otokseen valikoituneille 25 934 korkeakouluopiskelijalle keväällä 2019. Tutkimus on osa kansainvälistä EUROSTUDENT-hanketta, jota vetää DZHW – German Centre for Higher Education Research and Science Studies, ja jota rahoittaa Euroopan unioni Erasmus + -ohjelmasta. Tutkimushankkeesta vastasi Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto, tiedonkeruusta ja aineistojen käsittelystä Tilastokeskus. Tutkimuksen tavoitteena on koota vertailukelpoista aineistoa eurooppalaisten korkeakouluopiskelijoiden sosiaalisesta taustasta, elinoloista, opiskelusta, kansainvälisestä liikkuvuudesta ja toimeentulosta korkeakoulupolitiikan, korkeakoulujen ja tutkijoiden sekä päätöksentekijöiden käyttöön.” (Saari, Koskinen, Attila & Saren 2020, 3.)

Eurostudent-aineiston osalta tarkastelemme ensisijaisesti syksyllä 2020 julkaistua kansallista raporttia Eurostudent VII – Opiskelijatutkimus 2019 (Saari ym. 2020) ja lisäksi Eurostudent-tilastoaineistoa tarkemmin erityisesti ulkomaisten opiskelijoiden vastausten osalta niiltä osin, jota kansallisessa raportissa ei ole käsitelty. Tilastoaineiston hyödyntäminen jäi kuitenkin varsin rajalliseksi aineiston käyttöoikeuksiin liittyvien prosessien venymisen vuoksi.

Kansallisessa raportissa ulkomaiset opiskelijat määritellään ”toisen asteen tutkinnon suoritusmaasta riippumatta suoraan kansalaisuuden perusteella siten, että ulkomaisiksi määritellään kaikki muun kuin Suomen kansalaisuuden omaavat” (Saari ym. 2020, 17). Ulkomaisia opiskelijoita aineistossa on näin ollen 600, joista toisen asteen tutkinnon Suomessa suorittaneita vajaa 4 %. Vastaajissa oli melko tasaisesti opiskelijoita sekä ammattikorkeakoulusta että yliopistosta, mutta vastaajien taustoissa korostui selvästi vanhempien yliopistokoulutustausta. Vastaajista suurin osa oli arvionsa mukaan lähtöisin perheistä, jotka ovat taloudellisesti keskitasoisesti tai melko hyvin toimeen tulevia. Vastaajissa oli melko tasaisesti miehiä ja naisia binäärisesti sukupuolta tarkasteltaessa. (Eurostudent-tilastoaineisto.)

4.2 UEF-kyselytutkimus

Kyselytutkimus toteutettiin huhtikuussa 2020 Itä-Suomen yliopistossa, josta käytämme tässä tutkimuksessa sen lyhennettä UEF. Tutkimus sijoittuu ajankohtaan, jona yliopisto oli juuri sulkenut fyysiset kampuksensa pandemiatilanteen vuoksi. Kyselytutkimuksen avoimissa vastauksissa pandemiatilanne näkyy vain vähän ja lähinnä etätuen hyvän laadun näkökulmasta. Kyselytutkimuksella selvitettiin kansainvälisten maisteriopiskelijoiden kokemuksia saadusta tuesta ja ohjauksesta sekä ohjaustarpeista.

Tutkimukseen osallistui 112 opintotatukseltaan läsnä olevaa opiskelijaa, joka kattoi noin 15 % kaikista sen hetkistä läsnä olevista kansainvälisistä maisteriopiskelijoista. Vastaajista viisi ilmoitti kotimaansa olevan Suomi, joten suurin osa vastanneista edusti nimenomaan ulkomaisia opiskelijoita. Vastaajista lähes kaksi kolmasosaa opiskeli Joensuun kampuksella (65 %) ja noin yksi kolmasosa (35 %) Kuopion kampuksella. Lähes puolet vastaajista opiskeli luonnontieteiden ja metsätieteiden tiedekunnassa, ja loput vastaajista jakautuivat tasaisemmin filosofisen tiedekunnan, terveystieteiden tiedekunnan sekä yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan kesken (15–18 % kustakin tiedekunnasta).

Kyselytutkimus toteutettiin laittamalla osallistumispyyntö ja linkki tutkimukseen sähköpostilla, ja tutkimukseen osallistumiseen motivoitiin mahdollisuudella voittaa lahjakortti. Kysely rakentui monivalintakysymyksistä ja niitä tarkentavista avoimista kysymyksistä, jotka koskivat saatua ja toivottua tukea sekä ohjausta niin opintoihin kuin työelämään liittyen.

Aineistolle tehtiin ensiksi kuvaileva tarkastelu, jota seurasi sisäistä johdonmukaisuutta testaava Cronbachin alfa -testi. Tätä seurasi faktorianalyysi hajontalukujen testaamiseksi, mikä mahdollisti ryhmien muodostumisen ja erottautuvien muuttujien tunnistamisen. Tämän jälkeen suoritettiin t-testit ja varianssianalyysi muuttujien ja muuttujaryhmien välisen varianssin testaamiseksi, eli osallistujien taustatietoja verrattiin heidän kokemuksiinsa asumisesta Suomessa sekä halukkuuteensa asua ja työskennellä Suomessa valmistumisensa jälkeen.

4.3 Haastattelututkimus

Haastattelututkimus toteutettiin elo–syyskuussa 2020. Haastateltavina olivat Suomessa ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneet ja Suomeen työllistyneet, Suomeen ulkomailta muuttaneet henkilöt, jotka eivät olleet Suomen kansalaisia. Myös korkeakoulututkinnon loppuvaiheessa olevat opiskelijat huomioitiin, mikäli heillä oli kokemusta työllistymisestä Suomessa. Haastateltavana oli yhteensä kymmenen 26–38-vuotiasta henkilöä,

joista neljä oli naisia ja kuusi miehiä. He valikoituivat julkisen ilmoituksen sekä verkostojen kautta. Haastateltavat olivat kouluttautuneet luonnontieteissä, kasvatustieteissä sekä kielitieteissä ja he olivat kotoisin Etelä-Amerikasta, Euroopasta, Afrikasta, Australiasta ja Aasiasta. Haastattelut toteutettiin anonyymisti verkkoneuvottelukanavia hyödyntäen, ne nauhoitettiin ja tämän jälkeen litteroitiin. Jokainen haastateltava on antanut kirjallisen suostumuksensa haastatteluun osallistumisesta ja sen hyödyntämisestä tutkimukseemme.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Tätä menetelmää hyödyntäen pääsimme tarkastelemaan tarkemmin yksilön kokemuksia, tunteita, uskomuksia ja ajatuksia aiheestamme (Hirsijärvi & Hurme 2015, 48). Haastattelukysymykset rakentuvat haastateltavan taustan ja alanvalinnan, opiskelun, ohjauksen ja tuen sekä työnhaun ja työllistymisen teemojen ympärille, mutta järjestys ja vastausten laajuus ei ollut ennalta määrättyä. Pystyimme kuitenkin seuraamaan, että tutkimamme aiheet nousivat esiin jokaisessa haastattelussa. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 30.)

Haastatteluaineiston analyysin toteutimme käymällä ensin läpi koko aineiston ja sen jälkeen poimimalla pieniä kertomuksia (Bamberg & Georgakopoulou 2008) sekä valmiiden tutkimuskysymystemme että aineistosta esiin nousevien teemojen, kuten verkostojen, stressikokemusten tai työelämän pelisääntöjen pohjalta. Tarkastelimme näitä pieniä kertomuksia suhteessa tutkimuskysymyksiimme, muihin aineistoihimme sekä tutkimuskirjallisuuteen. Haastattelujen avulla saimme lisää perspektiiviä ja tietoa työllistymistilanteesta sekä haasteista ja mahdollisuuksista, joita ulkomaiset opiskelijat ja työnhakijat kohtaavat sekä sitä kautta ymmärrystä tuen tarpeista ja verkostojen sekä integraation merkityksistä.

5 Tulokset

5.1 Ulkomaiset opiskelijat ja Suomeen työllistymisen tavoitteet

Eurostudent-tutkimuksen mukaan halu työskennellä Suomessa on toiseksi yleisin syy Suomeen opiskelemaan hakeutumiselle Suomen koulutusjärjestelmän hyvän maineen ollessa suosituin motiivi (Saari ym. 2020, 91). UEF:n kyselytutkimuksessa vain murto-osa vastaajista nostaa esiin työllistymisen tai työelämän syynä hakeutua Suomeen opiskelemaan. Kuitenkin kysyttäessä halukkuudesta hakea töitä Suomesta opintojen päätyttyä, suunnittelee selkeä enemmistö hakevansa töitä Suomesta valmistumisen jälkeen.

Suomi näyttäytyy siis houkuttelevana maana työskennellä valmistumisen jälkeen, vaikka se ei olisi ollut perimmäinen syy Suomeen opiskelemaan hakeutumiselle. Näissä tapauksissa voidaan päätellä, että Suomen työmahdollisuuksiin herää kiinnostus opintojen aikana. Työllistymisen mahdollisuuksien sijaan tärkeimpinä syinä Suomeen hakeutumiselle näyttäytyy suomalaisen koulutusjärjestelmän maine maailmalla sekä koulutuksen laadukkaana pitäminen. Aiemmasta tutkimuksesta löytyy paljon samankaltaisuuksia mutta myös eroavaisuuksia: esimerkiksi International Student Barometerin (2010) mukaan jopa yli 70 prosenttia kansainvälisistä opiskelijoista pitää Suomessa työskentelyn mahdollisuuden tärkeänä kriteerinä valikoidessaan Suomen opiskelumaakseen. International Student Barometerissä (2010) on kuitenkin myös yhtymäkohtia tutkimukseemme: heidän mukaansa Suomen koulutusjärjestelmän tunnettuus, opetuksen laatu, maan ja oppilaitoksen tunnettuus sekä alhaiset kustannukset ovat olennaisimpina syitä Suomen valitsemiselle opiskelumaaksi. Kyselytutkimuksessamme näistä korostui etenkin Suomen imago koulutuksen kärkimaana.

Haastatteluissa Suomeen opiskelemaan hakeutumisen syissä näyttäytyy myös aiempi lukukausimaksuttomuus. Suomea ei olisi välttämättä valittu kohteeksi, mikäli koulutus olisi maksanut.

“I was the last group of international students who studied abroad European union who didn't have to pay the fee for studying, at least for my program it's about 2000 Euros per year. Living in Finland for a student costs about 7000 Euros per year so not paying the fee was a relief otherwise I wouldn't be able to make it. --- If I would have to pay the student fee I would need to ask for a loan from the bank and the interest probably would end up eating me alive, plus that I would ask my father or mother, someone who would guarantee that I will pay all those things from the bank...”

Lukukausimaksuja on kritisoitu eriarvoisuuden kasvattamisesta. Ulkomaiset opiskelijat, jotka eivät saa stipendiä rahoittamaan opintojaan ja ovat vähävaraisemmassa asemassa, kohtaavat haasteita jo harkitessaan tutkinnon tekemistä Suomessa. Suomessa elinkustannukset ovat montaa muuta maata korkeammat, ja lisäksi täällä opiskelevan täytyy opetella harvinaista suomen kieltä, etenkin tulevaisuuden mahdollista työllistymistä ajatellen. (Oxford Research & Nordic Council of Ministers 2013, 60–61.) Vaikka haastatteluissa lukukausimaksut näkyvät pääasiassa negatiivisessa valossa, useat tutkimukset (esim. Oxford Research & Nordic Council of Ministers 2013; Kauko & Medvedeva 2016) osoittavat myös lukukausimaksujen hyviä puolia. Lukukausimaksut tarjoavat taloudellista tukea korkeakouluille ja antavat mahdollisuuden kehittää sekä panostaa koulutuksen laatuun ja tukipalveluihin entistä paremmin. Lukukausimaksujen taustalla näyttää olevan vahvasti ajatus siitä, että opiskelijan maksaessa koulutuksesta, olettaa hän myös koulutuksen olevan laadukasta ja antavan rahalle vastinetta. Hinnan tulisi olla reilu suhteutettuna opintojen tasoon. Tavoitteena on, että muutoksen myötä korkeakoulujen tutkinto-opiskelijapaikat löytävät oikean kohderyhmän. Esimerkiksi Suomeen saapuu opiskelijoita, jotka ovat kiinnostuneita Pohjoismaista tai erikoistuneita Pohjoismaihin ja/tai tähtäävät myös täällä työllistymiseen. (Oxford Research & Nordic Council of Ministers 2013; Kauko & Medvedeva 2016.)

Kun lukukausimaksut otettiin käyttöön Pohjoismaissa, romahti kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrä selvästi (Oxford Research & Nordic Council of Ministers 2013). Nyt kuitenkin määrät ovat alkaneet elpyä, ja Suomeen on myös alkanut hakeutua opiskelijoita maista, joista ennen lukukausimaksuja opiskelijoita ei ole juuri tullut (YLE 2018; YLE 2019). Suomi markkinoi korkeakoulujaan pääasiassa laadukkaalla ja tasokkaalla koulutuksellaan. Tämän lisäksi on myös oleellista markkinoida, kehittää ja tukea juuri palveluita, jotka tukevat ulkomaisten opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia Suomeen. Näin lukukausimaksut näkyvät myös enemmän perusteltuina opiskelijoille ja mahdollisuudet työllistyä opintojen jälkeen opiskelijoille konkreettisempina. (Oxford Research & Nordic Council of Ministers 2013; Kauko & Medvedeva 2016.)

Eurostudent-tutkimuksen mukaan joka toinen ulkomainen tutkinto-opiskelija suunnittelee jäävänsä Suomeen asumaan valmistumisensa jälkeen, kun taas noin joka kymmenes ajattelee muuttavansa takaisin kotimaahansa tai toiseen maahan. Toisaalta yli kolmannes on vielä tietämätön valmistumisen jälkeisistä suunnitelmistaan. (Saari ym. 2020, 92.) UEF:n kyselytutkimuksen mukaan ulkomaisista maisteriopiskelijoista useampi kuin yhdeksän kymmenestä haluaisi hakea työpaikkaa ja työskennellä Suomessa. Haastatteluista selviää, että Suomeen jäänti edellyttäisi mielekkäitä työtehtäviä ja riittävää palkkaa, jolla elää. Monessa haastattelussa korostuu suhde suomen kieleen ja sen merkitys työllistymisessä ja integraatiossa. Suuressa roolissa ovat myös vertaisuus ja verkostot.

Eurostudent-tutkimuksessa kaikista vastanneista yliopisto-opiskelijoista 37 % ja ammatti-korkeakouluopiskelijoista 29 % suunnittelee lähtevänsä ulkomaille, jos valmistuttuaan ei

löydä mieleistään työpaikkaa Suomesta (Saari ym. 2020, 42). Ulkomaisilla opiskelijoilla vastaava luku on jopa 62 % (Saari ym. 2020, 94). Ulkomaiset opiskelijat itse asiassa pitävät keskimäärin tutkintojensa kansainvälistä työmarkkinarelevanssia parempana kuin tutkintojen tarjoamia valmiuksia työllistyä Suomeen (Saari ym. 2020, 44–45). Sama ilmiö näkyy haastattelututkimuksessa: ilman mielekästä työtä haastateltavat eivät näe jäävänsä Suomeen pitkäksi aikaa.

“Now that I have tasted what it is to have a good position and salary, and I have understood also that I'm a valuable human resource also here in Finland because of my international and culture background I have, the network and connections, and because of my own working capacity, I don't want to go back there [other, not hi-skilled job]. If in Finland I have to go back there then I'm out.”

“So, after school, they were all saying “Oh, if you learn Finnish, you will get a job.” So, now, I've studied Finnish so I am just looking how I can get a job but if I don't get a job maybe after two or three years, the situation is still the same, then maybe I have no option than to leave because I can't be doing this for the rest of my life.”

Haastatteluissa tohtoriopinnot nähdään potentiaalisena vaihtoehtona tai jopa työllistymisen edellytyksenä omalla alalla. Suhteessa tutkintoa suorittavien opiskelijamääriin, ulkomaisia opiskelijoita onkin prosentuaalisesti eniten juuri tohtoriopiskelijoina (Opetushallitus 2020a). Rahoitushakua pidettiin monessa kertomuksessa haasteellisina, työläinä ja stressaavina. Onnistumisen kertomuksissa rahoitushauissa mukana on ollut kannustava ja aktiivisesti ohjaava tai palautetta antava tutkielmatyön ohjaaja. Tohtoriopiskelijoilla epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia toi ammattimaisen tutkimuksen tekeminen ilman palkkaa, vaikka tutkimuksesta tuleva taloudellinen tulos tuloutuu kuitenkin yliopistoille. Riittävää palkkaa tarvitaan Suomessa elämiseen sekä omaan aiempaan kotimaahan sukulaisten luo matkustamiseen. Kertomuksissaan haastateltavat korostivat myös työn tekemisen tärkeyttä Suomelle “takaisin antamisena”, joka nousi esiin myös UEF:in kyselytutkimuksen avoimissa vastauksissa.

Sosiaaliset suhteet korostuivat Suomeen jäämisen taustalla. Näitä olivat muun muassa perheen perustaminen, ystävät ja muut tärkeät verkostot. Haastateltavien kuvauksissa oli nähtävissä, kuinka Suomeen kotiuduttiin hyvin ja ajatus väliaikaisuudesta muuttui pysyvyydeksi. Suomen kielen oppimiseen panostaminen kuvataan sitoumuksena sekä sijoituksena, jossa painaa vaakakupissa niin tämän hetken (vapaa-)ajan vähäisyys, itsensä ilmaisemisen mahdollisuuksien rajallisuus vieraalla kielellä kuin tulevaisuuden suunnitelmat.

“The fact that I don't need Finnish kind of hurts my Finnish learning because I don't need to use it. If I try, I can get a bit shy or make a mistake and I rapidly switch to English so it's very frustrating. This point about learning Finnish, I know that having the Finnish

language would help me integrate definitely with work. With Finnish, I think I would have much more opportunities and more chances with Finnish language but I'd miss out a lot on my social life and social integration."

"This depends on what you want to do. I'm pretty lucky in that... obviously I've been trying to learn Finnish, I'm making a lot of effort behind it, and there's a few reasons for that. First of all I think it helps me to understand the culture. Second of all I'm just interested in the language itself, I think it's pretty cool. And thirdly, of course, I'm picturing at some point in my life I'm gonna have kids who are speaking Finnish. That's what I'm thinking, so I would like... of course I'm planning to speak English with them but of course I don't like the idea that they're speaking languages that I can't understand or something like that. That just seems weird to me. That's the importance of learning Finnish, to really help you to become integrated into society, that's what's there."

Myös UEF:n kyselytutkimuksessa korostuu suomen kielen merkittävyys kysyttäessä opiskelijoiden halukkuutta etsiä töitä Suomesta: suomen kielen osaamattomuus koetaan selkeästi suurimpana yksittäisenä syynä, miksi opiskelija ei hakisi töitä Suomesta.

5.2 Työllistymisen haasteet ja mahdollisuudet

Eurostudent-tutkimuksessa ulkomaiset opiskelijat suhtautuvat pääosin luottavaisesti tulevaisuuteensa (69 %) ja uskovat mahdollisuuksiinsa työllistyä vuoden sisällä valmistumisesta (61 %). Vastanneista 72 % uskoo saavansa koulutustaan vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisestaan. Työttömyyttä ensimmäisen vuoden aikana uskoo kokevansa 29 %. (Saari ym. 2020, 95.) UEF:n kyselytutkimukseen vastanneista suurin osa kokee, että heidän opiskelunsa ovat olleet hyvin työelämään liittyviä. Lisäksi useat vastaajat kokevat opintojen kartuttaneen tärkeitä työelämätaitoja. Samansuuntaisia havaintoja on tehty aiemmin Helsingin yliopiston kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden työnhakukokemuksia kartoittaneessa kyselyssä, jossa kansainväliset opiskelijat arvottivat työnhakuun ja omiin odotuksiin liittyviä kokemuksiaan positiivisesta negatiiviseen. Eniten positiivisia mainintoja keräsivät kokemukset korkeakoulutuksen sisällöstä suhteessa työmarkkinarelevanssiin sekä omien työllistymisodotusten realistisuudesta; Helsingin yliopiston kansainvälisistä tutkinto-opiskelijoista yli puolet ilmoitti kokemuksensa korkeakoulutuksen valmistamisesta työelämään olleen positiivinen, ja lähes puolet toi ilmi positiivisia kokemuksia omien työllistymisodotuksien realistisuudesta. (Villa, Salminen & Saari 2016, 19.)

Havainnot olivat vahvasti samankaltaisia kuin UEF:n kyselytutkimuksessa, jossa vastanneet suhtautuvat keskimäärin positiivisesti omaan edellytyksiinsä löytää työpaikka Suomesta. Kysyttäessä yleisesti kansainvälisten maisteriopiskelijoiden mahdollisuuksista löytää töitä Suomesta suhtautuminen on kuitenkin selkeästi negatiivisempaa. Omaan subjektiivisiin

työllistymisen mahdollisuuksiin siis uskotaan, mutta samalla suhtaudutaan varauksellisemmin puhuttaessa yleisesti ottaen kansainvälisten opiskelijoiden työllistymisestä. Osa haastateltavista kuvasi luottamusta itseensä sekä omiin kykyihinsä erityisen merkityksellisenä tekijänä ulkomaalaisena työnhakijana. Itsetuntemus, itseluottamus sekä karttunut työkokemus edistävät ulkomaisten opiskelijoiden uskoa omaan työllistymiseensä Suomessa.

Haastattelututkimuksessa työllistymistä hankaloittavana tekijänä näyttäytyy oman alan ja osaamisen mukaisten töiden löytäminen, erityisesti suurten kaupunkien ulkopuolilta. Sopivia töitä ei ole tarjolla, ja jos joskus on, niihin on paljon hakijoita. Tämä näkyy myös artikkelimme alussa kuvatuista tilastoista, joissa EU/ETA-maiden ulkopuolelta tulleet, Suomessa korkeakoulusta valmistuneet työllistyvät muita vähemmän asiantuntija- ja erityisasiantuntijatehtäviin ja muualta tulleita enemmän muihin tehtäviin (Opetushallitus 2020b). Kansainvälisten opiskelijoiden työnhakustrategioita tutkinut Alho (2020, 19) toteaaakin, että huolimatta puheesta kansainvälisten osaajien tarpeellisuudesta Suomen työmarkkinoilla, ulkomaiset korkeasti koulutetut kohtaavat tiettyjä haasteita työnhaussa. Haastattelututkimuksessa ja kyselytutkimuksessa nämä haasteet liittyvät suomen kieleen, integraatioon sekä verkostojen puutteeseen.

5.2.1 Suomen kieli, integraatio ja työllistyminen

"I guess the basic part of the whole integration process is the knowledge of Finnish, that is practically crucial, probably it is difficult for most international students, outer or inside of Europe but it's practically mandatory for many of us to have some notions in Finnish and that helps a lot to integrate and even for socializing it's, if you want to get the ideas of some jokes or of what is happening, some of the moods you need to know a little bit about some expressions in Finnish. The good part is also my co-workers, if there is something I don't understand they explain it to me, they don't feel like ah you don't understand it, no they say oh sorry what we were trying to say was...like this word means this. It is not that cold."

Haastateltavat kertoivat opiskelleensa suomen kieltä yliopistolla, kansalaisopistolla, verkossa ja mobiilisovelluksella sekä sosiaalisissa tilanteissa, kuten ystävien tai organisaation kautta järjestämien suomalaisten perheiden luona. Suomen kieltä kuvataan haastavaksi ja sen opettelua aikaa vieväksi – sellaiseksi, johon pitäisi pystyä keskittymään rauhassa ilman samaan aikaan käynnissä olevia maisteriopintoja. Kysyttäessä korkeakoulun tarjoamien suomen kielen opintojen riittävydestä UEF:n kyselytutkimuksessa, tyytyväisyys tarjottuihin opintoihin vaihtelee. Kokemus tarjottujen suomen kielen opintojen riittävydestä selittyy haastatteluissa esiin tulleilla suomen kielen käyttämisen eroilla. Haastateltavista osalla työkieli on niin luonnollisesti englanti ja muu sosiaalinen piiri kansainvälinen, että suomen kielen käyttämiselle ei ole arjessa mahdollisuutta. Ujous ja pelko virheiden

tekemisestä vaikuttavat joillakin suomen kielen puhumisen välttelyyn. Toisaalta osalla suomen kielen opetteluun on ollut suuri motivaatio ja panostus ja mahdollisuus käyttää kieltä työhön liittyvissä tai muissa sosiaalisissa konteksteissa.

Suomen kielen tärkeys työllistymiseen ulkomaisten opiskelijoiden kokemana nousee esiin myös aiemmassa tutkimuksessa (esim. Villa ym. 2016; Shumilova, Cai & Pekkola 2012). Shumilova ym. (2012, 89) peräänkuuluttavatkin korkeakoulujen resurssien kohdentamista suomen kielen opettamiseen. Vuosituhannen alkuun sijoittuneessa Kinnusen (2003, 110) tutkimuksessa suomen kielitaidon paraneminen helpotti työllistymistä jossain määrin, mutta toisaalta kielitaito ei taannut työllistymistä. Työllistymiseen vaikutti enemmän maassa oleskeltu aika.

Inhimillisen pääoman teorioiden mukaan työllistyäkseen tulee sopeutua hakemiinsa työmarkkinoihin, niiden pelisääntöihin ja hakukäytänteisiin. Korkeakoulutusta vaativiin työtehtäviin pääsemiseen tarvitaan sekä ruumiillistuneen että institutionaalisen kulttuurisen pääoman oikeanlaista ilmentämistä (Koikkalainen 2013, 149–50; Csedö 2010, 107–110; Bourdieu 1986). Haasteena työmarkkinoilla on eri organisaatioiden kulttuuriin sopeutuminen, sillä se on luonteeltaan pääosin hiljaista tietoa. Yksilönä sopeutuminen työmarkkinoilla vaatii valmiuksia tunnistaa ja hyödyntää erilaisia resursseja tätä silmällä pitäen. Tomlinson (2017) painottaa erilaisten kartutettavien pääomien roolia työllistymisen tukena. Yksi näistä pääomista on kulttuurinen pääoma, joka ilmenee taitona hahmottaa erilaisissa organisaatioissa arvostettua tietoa, kykyjä ja käyttäytymistä. Kulttuurinen pääoma auttaa tunnistamaan, mitä työnantajat korkeakoulutetuissa arvostavat. Työllistymistä edistää myös kyky kertoa omista saavutuksista ja erottautua niillä asioilla, joita kullakin alalla erityisesti arvostetaan. Yksilöllä vähäinen kulttuurinen pääoma voi vaikuttaa siihen, kuinka työnantajien lähestyminen koetaan haastavaksi tai itsensä asiantuntevasti esittelyssä koetaan epävarmuutta. Vahva kulttuurinen pääoma tukee sopeutumista uusiin toimintaympäristöihin sekä auttaa näkemään muissa ympäristöissä hankitun osaamisen merkitystä työllistymisessä.

Esimerkiksi Koikkalaisen (2013) Euroopassa työskenteleviä korkeasti koulutettuja suomalaisia koskeneessa tutkimuksessa haastateltavat olivat käyttäneet sopeutumista yhtenä työllistymisstrategiana. Tämä tarkoittaa, että päästääkseen työmarkkinoille täytyy käyttää oikeita työnhakutapoja, etsiä työpaikkoja oikeita kanavia pitkin, käyttäytyä oikealla tavalla haastatteluissa, käyttää soveltuvaa kieltä ja tietää, millaista osaamista työhön tarvitaan (Koikkalainen, 2013, 149–150). Maahanmuuttajien kieliympäristöä ja kielitaitoa tutkineet Tarnanen ja Suni (2005, 9) toteavatkin, että sosiaalisen, kulttuurisen sekä inhimillisen pääoman ulottuvuudet on tarkoituksenmukaista nähdä toisiaan tukevinä pääomina: esimerkiksi paikallisen valtakielen hallitseminen ei vaikuta pelkästään työllistymiseen, vaan sillä on myös merkitystä palvelujen käyttöön, yhteyksiin valtaväestön kanssa sekä laajemmin viihtyvyyteen kyseisessä maassa.

Kuten Csedön (2010) korkeakoulutettuja maahanmuuttajia koskeneessa tutkimuksessa, myös osa haastateltavistamme kertoi työnhakuun kuuluvan kymmenien työhakemusten kirjoittamista ja tämän jälkeen joko hiljaisuutta tai kielteisiä päätöksiä rekrytoinnin suhteen. Työhaun strategiaa ohjastusti ja tuetusti muuttamalla voidaan päästä parempiin tuloksiin. Haastateltavien joukossa tämä näyttäytyi esimerkiksi lisääntyneinä haastattelukutsuina sen jälkeen, kun työnhakija oli kääntänyt avustettuna ansioluettelonsa ja hakemuksensa suomen kielelle. Myös muunlaista etukäteisvalmistautumista haastatteluihin korostettiin, esimerkiksi videoiden katselua näytellyistä haastattelutilanteista. Kansainvälisten opiskelijoiden työhaun strategioita tutkinut Alho (2020, 19) toteaaakin työnhakuun kuuluvan kansallisia, kulttuurisia sekä institutionaalisia ominaisuuksia, joiden hallitseminen vaatii kontekstisidonnaista tietoa ja sisäistämistä.

Toisena työhaun strategiana Koikkalaisen (2013) tutkimuksessa oli uudelleen orientaatio. Uudelle ammattialalle hakeutumista tarvitaan, mikäli omaa alaa vastaavaa työtä ei yrityksistä huolimatta löydy. Uudelleenorientaatiota strategiana näyttävät tilastojen valossa käyttäneen erityisesti EU/ETA-maiden ulkopuolelta tulleet Suomessa korkeakoulutetut, ainakin väliaikaisesti (Opetushallitus 2020b). Iso-Britanniaan sijoittuvassa tutkimuksessaan Csedö (2010, 107–110) havaitsi, että paikallista kieltä osaamattomat työllistyivät tyypillisimmin vähemmän koulutusta vaativiin tehtäviin, usein omien etnisten verkostojensa myötä. Samanlaisia huomioita Suomesta on Alhon (2020) tutkimuksessa. Eurostudent-tutkimuksen mukaan ulkomaiset opiskelijat raportoivat opintojen aikaisen työnsä liittyvän opiskeluihinsa harvemmin kuin muut ryhmät (Saari ym. 2020, 35). Kiurun (2012, 9–10) mukaan opiskelun aikainen työskentely painottuu ulkomaisilla opiskelijoilla vähän koulutusta vaativiin työpaikkoihin, joilla työskennellen saadaan lisätuloa sen sijaan, että verkostoiduttaisiin valmistumisen jälkeisen työhaun helpottamiseksi. Akkulturaatioasenne voikin poiketa elämäntilanteista: yksilö voi esimerkiksi pyrkiä integraatioon yhden elämäntilanteen kuten työhaun puolesta, mutta samalla toisaalta poliittiseen tai kielelliseen separaatioon muissa elämäntilanteissa. (Berry ym. 2002, 279.)

Koikkalaisen (2013) tutkimuksessa työhaun strategiana sopeutumisen ja uudelleen orientaation lisäksi suomalaiset korkeakoulutetut työnhakijat Euroopassa käyttivät erottautumista, jossa korostui harvinainen, tarvittava kielitaito sekä positiivinen stereotypia pohjoismaalaisuudesta. Vastaavasti Suomessa työtä hakiessa erottautumisstrategiana voisi olla esimerkiksi tarvittava kielitaito ja muu kansainvälinen osaaminen sekä inhimillinen pääoma. Toisaalta unkarilaisia ja romanialaisia tutkineen Csedön (2010, 111) tutkimuksessa työhaun strategiana osalla oli häivyttää sitä inhimillistä pääomaansa, joka erottaa heidät muista hakijoista – tyypillisimmin kansalaisuuttaan. Tällä he pyrkivät pienentämään mahdollisuutta työnantajien stereotypioita omasta etnisestä taustastaan. Vastaavasti Alhon (2020, 16) tutkimuksessa suomalaisesta korkeakoulusta valmistunut ulkomainen työnhakija oli kokenut työhaun tuloksellisemmaksi häivytettyään inhimillistä pääomaansa ottamalla työpaikkaa hakiessaan käyttöönsä suomalaisen etunimen ja suomalaisen kumppaninsa sukunimen.

Anonymisoidut rekrytointikäytänteet voisivat olla yksi keino vähentää tarvetta häivyttää omaa taustaansa. Moninaisesti parempi -hanke pyrkii edistämään työelämän monimuotoisuutta ja Suomeen muuttaneiden korkeasti koulutettujen naisten asiantuntijauria esimerkiksi hyödyntämällä rekrytoinneissa anonyymia osaamisnäytettä, kohtuullistamalla kielitaitovaatimuksia sekä kiinnittämällä huomiota hakijaviestintään ja sen väyliin (Rask 2020). Suomessa korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistyminen on sukupuolittunut kysymys, sillä erityisesti perheellisillä maahanmuuttajanaisilla on haasteita työllistyä oman alan ja osaamistason tehtäviin (Larja 2019). Maahanmuuttajat kohtaavat Suomessa syrjintää, ja tällä on selkeä yhteys ulkomaalaistaustaisten hyvinvointiin. Syrjinnän kokemukset vaihtelevat sukupuolen ja taustamaaryhmien välillä ja korostuu miehillä, jotka ovat lähtöisin Afrikasta, Aasiasta tai Lähi-Idästä. (Rask & Castaneda 2019.) Rask ja Castaneda (2019) kuvaavat artikkelissaan myös tehtyjä ja suositeltuja politiikkatoimia syrjintäkokemusten vähentämiseksi työelämässä. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi syrjinnän vastaisuus, nimen työnhaku ja positiivinen erityiskohtelu.

5.2.2 Verkostot työllistymisen mahdollisuuksina

Haastatteluissa verkostot koettiin erittäin merkityksellisiksi ja niiden moninaisuus nousi haastatteluissa esiin. Verkostoista kerrottaessa viitattiin omiin opiskelijakollegoihin, opiskelijayhdistyksiin tai harrasteryhmiin, yliopiston henkilökuntaan, Suomessa asuviin oman aiemman kotimaan ja kotimaanosan kansalaisiin, puolison verkostoihin sekä yleensä suomalaisiin verkostoihin. Omien opiskelijakollegoiden kanssa tapahtuvassa verkostoitumisessa korostuvat virallisten opintojen lisäksi vapaa-ajalla tapahtuva informaalinen verkostoituminen. Opiskelijakollegoiden kanssa käytiin keskusteluja elämästä, opinnoista, kulttuurieroista, tulevaisuuden suunnitelmista, työelämästä ja työnhausta. Haastateltavat kertoivat opiskelijaryhmiensä kansainvälisyydestä ja monikulttuurisuudesta sekä korostivat tämän myötä oppineensa ymmärtämään paremmin erilaisia kulttuureita ja tapoja toimia. He näkivät tämän tuovan myös tärkeitä tulevaisuuden työelämätaitoja. Opiskelijakollegat nähtiin hyvinä verkostoina työelämässä ja osan kanssa on jatkettu yhteistyötä esimerkiksi tieteellisen jatkotutkimuksen parissa. Opiskelijajärjestöt ja harrasteryhmät koettiin tärkeiksi erityisesti integraation ja verkostoitumisen apuna, mutta myös työllistymisen näkökulmasta.

Verkostot yliopiston henkilökuntaan korostuivat erityisesti kertomuksissa, joissa oli työllistytty yliopiston kautta projekteihin, tutkimuksiin tai muihin väliaikaisiin työtehtäviin. Verkostoitumisessa oma aloitteellisuus, tavoitteellisuus ja uskottavuuden pitkäjänteinen rakentaminen kuvattiin merkityksellisenä. Toisaalta verkostoissa aloitteellisuus saattoi tulla myös yliopiston henkilökunnan suunnalta – opiskelijoissa nähty potentiaali kohtasi tarjolla oleviin työtehtäviin ja heitä joko suoraan suositeltiin tehtävään tai kannustettiin hakemaan tehtävää.

"I think here is mostly about who you know. If you know then someone, then the person can recommend you to the supervisor or something, then you call the person. But mostly all the work we applied by just sitting at home and apply, I didn't get any."

Haastatteluissa verkostojen näkökulmasta yliopistojen henkilökunnan nimikkeistä mainittiin professorit, projektitutkijat, opettajat sekä koordinaattorit. Yliopistojen verkostoja pidettiin tärkeänä työllistymisen näkökulmasta vielä valmistumisen jälkeisessä ajassakin. Yliopistot mahdollistivat verkostojen luontia myös opintoihin liittyvien työharjoittelujen kautta. Haastateltavat kuvasivat työllistymispolkuja, joissa pysyvimmät työpaikat olivat löytäneet juuri työharjoittelun, kesätyön tai muun aiemman työkokemuksen perusteella. Haastatteluissa myös toivottiin lisää työharjoittelumahdollisuuksia.

"I think that first providing more for example internship opportunities. Because I understood that even for Finns it's the easiest way to get employed. And the most popular way to get employed after graduation. It starts with an internship. So, I think that this could help a lot. And building also a strong network with the different stakeholders, like NGO's, and companies, and maybe providing some trainings during the Master's or any other studies for internationals."

Haastatteluissa kuvattiin myös verkostoja Suomessa asuviin oman aiemman kotimaan ja kotimaanosan kansalaisiin. Näitä verkostoja pidettiin tärkeinä erityisesti uusien sosiaalisten normien opettelussa, kuulumisen kokemuksissa ja jo oman koulutuspolun ja alanvalinnan tukijoina ja peilauspintoina. Aiemmassa tutkimuksessa (esim. Light & Gold 2000; Portes & Jensen 1989) sitovan sosiaalisen pääoman eli sosiaalisten siteiden saman kulttuurin edustajiin on nähty olevan merkittävä tekijä maahanmuuttajan työllistymisessä kohtamaan. Kuitenkaan Alhon (2020, 14) tutkimuksessa Suomessa valmistuneet ulkomaiset tutkinto-opiskelijat eivät kokeneet hyötynensä työllistymisessä siteistä omaan etniseen ryhmäänsä tutkintonsa mukaista työtä hakiessa. Karkeasti määriteltynä sitovalla sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan ryhmän sisäisiä yhteyksiä, kun taas yhdistävä sosiaalinen pääoma viittaa ryhmien välisiin yhteyksiin (Lancee 2010, 203). Alhon (2020, 15) mukaan sitovan sosiaalisen pääoman merkittämättömyys ammatillisten tavoitteiden mukaisen työn löytämisessä selittyy osittain Suomen asemalla suhteellisen uutena maahanmuuton kohteena. Suomessa maahanmuuttajayhteisöt ovat pieniä ja usein sirpaloituneita muun muassa maahanmuuttohistoriansa takia. Sitovan sosiaalisen pääoman merkitys painottuu kulttuurisiin ja sosiaalisiin aspekteihin suorien työllistymisverkostojen sijaan. (Alho 2020, 14–15). Haastateltaville itsensä kaltaisten ihmisten näkeminen korkeaa koulutusta vaativissa työtehtävissä on kuitenkin merkityksellistä työllistymisuskon näkökulmasta.

"Well, I've met some (people from my home country or continent in general) who are doing pretty much, okay, generally, most of them are like in medicine or maybe

computing. So, when I stay there, it gives me some hope that maybe it's possible, maybe the time is not yet now but maybe possible in the future. "

Representaatioilla onkin merkitystä näin ollen myös opiskelupaikkojen ja työpaikkojen rekrytointiviestinnässä (Molander 2020; Rask 2020).

Kinnusen tutkimuksessa ulkomaiset opiskelijat olivat tyytymättömiä suomalaisten opiskelijoiden kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen (Kinnunen 2003, 46–47, 109). Myös haastattelututkimuksessamme haastateltavat kuvasivat verkostoitumista erityisesti muiden ulkomaisten henkilöiden tai yliopiston henkilökunnan kanssa tapahtuneeksi. Verkostoitumismahdollisuuksia suomalaisten opiskelijoiden kanssa oli hyvin vähän tai ei lainkaan. Suomalaisista verkostoista tärkeinä mainittiin tuutorit, harrastuskaverit, ystävät, seurustelukumppani ja kumppanin verkostot.

Verkostot ovat tärkeässä roolissa sekä integroitumisen että työnhaun näkökulmista, sillä niiden kautta sekä opitaan että ollaan oppimatta kieltä ja paikallista kulttuuria sekä saadaan tietoa ja suosittelijoita työtehtäviä hakiessa. Csedön (2010, 98–110) tutkimuksessa verkostoituminen korostuu erityisesti alojen sisällä. Vaikka verkostoituminen ei ole aina ehdoton edellytys työllistymisessä, sosiaaliset suhteet tuovat ilmi työpaikkoja, jotka eivät ole julkisessa haussa, ja toisaalta verkoston sisältä on mahdollista saada suosituksia tai ohjeita hakemiseen ja verkostoitumiseen.

Verkostoja ja sosiaalisia kontakteja voidaan tarkastella Tomlinsonin (2017) kuvaamana sosiaalisena ja kulttuurisena pääomana. Sosiaalinen pääoma on ymmärrystä työllistymismahdollisuuksista sekä verkostojen hyödyntämistä tietolähteenä. Se on työllistymistä edistävä resurssi, jossa on kuitenkin tärkeää, millä tavoin näissä verkostoissa toimii ja kuinka ylläpitää erilaisia kontakteja. Eri toimintaympäristöissä karttuu myös kulttuurinen pääoma eli ymmärrys työelämän kulttuurisista käytännöistä. Haastatteluissamme kuvattiin huomioita kulttuurieroista työnhaussa, jossa koettiin, että tietoa ja tapoja toimia oli etsittävä varsin itsenäisesti. Haastateltavat kokivat, että olisi tärkeää olla jokin kontakti, joka voisi auttaa ymmärtämään kulttuurisesti rakentuvia asioita, kuten käyttäytymis- ja työnhakunormeja. Kulttuurista pääomaa karttuu muun muassa harjoitteluissa, mutta myös muissa tutkinnon ulkopuolisissa ympäristöissä kuten harrastuksissa tai aiemmassa työkokemuksessa, jotka koettiin merkityksellisinä työllistymistä edistävinä kokemuksina. Muodostuneiden verkostojen lisäksi näiden ympäristöjen kautta karttavat myös valmiudet toimia suomalaisilla työmarkkinoilla.

5.3 Opintojen aikainen tuki

Ulkomaiset opiskelijat eroavat toisistaan sekä tuentarpeiden että saadun tuen määrässä ja laadussa. Eurostudent-tutkimuksesta käy ilmi, että kokemus tarvittavan tuen riittävydestä jakaa ulkomaisia opiskelijoita selkeämmin kuin suomalaisia. Useampi kuin joka kolmas ulkomainen opiskelija arvioi opintojen aikana saadun tuen riittäväksi, mutta yhtä moni katsoi tuen olleen riittämätöntä. Vajaa kuusi prosenttia ulkomaisista opiskelijoista koki, ettei tarvitse lainkaan tukea työelämään siirtymiseksi. (Saari ym. 2020, 54.) Haastattelututkimuksessa esiin nousi monitasoisia tarpeita. Osa koki saaneensa laadukasta ja monipuolista tukea, ja osa ei ollut tietoinen, mistä ohjausta tai tukea olisi ollut saatavilla. Tarpeita voidaan tulkita toisaalta esitettyinä toiveina ja puutteina ja toisaalta onnistuneiden tukitoimien kautta. Koska ulkomainen opiskelija on kokonaisvaltainen toimija, eikä pelkästään opiskelija tai potentiaalinen työllistyjä, on tukitoimia tarkasteltava holistisesti.

Haastattelututkimuksemme mukaan opintojen aikainen tuki voidaan jakaa taloudelliseen, sosiaaliseen, terveydelliseen ja työllistymistä tukevaan tukeen. Taloudellinen tuki voi koostua lähtömaan apurahoista, lukukausimaksuttomuudesta tai lukukausimaksuja ja elämisen kuluja kattavista stipendeistä, vanhempien antamasta taloudellisesta tuesta tai opintojen aikaisista työllistymismahdollisuuksista Suomessa. Eurostudent-tutkimuksen mukaan joka kolmas ulkomainen opiskelija saa säännöllisesti suoraa taloudellista tukea vanhemmiltaan. Tämä on hieman enemmän kuin kaikilla opiskelijoilla keskimäärin (26 %). Lisäksi 15 prosenttia ulkomaisista opiskelijoista ilmoitti vanhempien maksavan heidän laskujaan, mikä on sama kuin kaikkien opiskelijoiden keskiarvo. Suomalaisen ja ulkomaisen opiskelijoiden välillä on kuitenkin merkittävä ero elämiseen käytettävän rahasumman suhteen: ulkomaiset opiskelijat kuluttavat noin 100 euroa kuukaudessa vähemmän kuin suomalaiset. (Saari ym. 2020, 76, 80, 82.) Ulkomaiset opiskelijat rahoittavat opintojaan merkittävästi vähemmän työnteolla kuin suomalaiset opiskelijat. Kuitenkin hieman yli 40 % ulkomaisista opiskelijoista ilmoitti Eurostudent-tutkimuksessa käyneensä töissä lukukausien aikana ja kaksi kolmasosaa lukukausien ulkopuolella. Ei-työssäkävivistä ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista suurin osa toivoisi voivansa käyttää ansiotyöhön enemmän aikaa kuin nyt. (Saari ym. 2020, 33, 67–68.) Tämä voitaneen tulkita toiveena työllistyä johonkin ansiotyöhön opintojen aikana. Tätä tulkintaa tukee myös Eurostudent-tutkimuksen tilasto, jonka mukaan muihin korkeakouluopiskelijoihin verrattuna ulkomaiset tutkinto-opiskelijat ilmoittavat toimeentulovaikeuksien hidastaneen opintoja selvästi muita yleisemmin (Saari ym. 2020, 50).

Edellisessä luvussa sosiaalisia verkostoja on kuvattu erityisesti työllistymisen näkökulmasta. Sosiaaliset verkostot ovat merkityksellisiä kokonaisvaltaisesti yksilön hyvinvoinnille ja integraatioprosessille. Sosiaalinen tuki kattaa verkostoja, mahdollisuuksia vertaisuuteen sekä mahdollisuuksia paikallisen kielen, kulttuurin ja normien oppimiseen kontaktissa paikallisten ihmisten kanssa.

“Everyone was very understanding that it is quite hard, especially as an international student being so far away and removed from your family, trying to balance that. And yeah, support even in regards to students and other students. The fact that there are such heavy involvement with like student communities. --- It was just a very, very supportive educational environment.”

Tässä tuen muodoksi voidaan tarvita myös organisoitua toimintaa, kuten ryhmäohjausta, kaveritoimintaa tai kielen opiskelun intensiivikursseja.

Terveydellinen tuki kattaa fyysisen terveyden ja mielenterveyden tuen palvelut. Mikäli opiskelija tulee Euroopan ulkopuolelta, hän tarvitsee vakuutuksen mahdollisten sairastumistapausten varalle. Eurooppalaisille opiskelijoille riittää eurooppalainen sairaanhoitokortti (EHIC). Sairastuminen ulkomaiselle opiskelijalle ei ole aina edullista, sillä vakuutusehdoissa on eroja ja omavastuuosuuksia. (Migri 2020.) Eurostudent-tutkimuksessa todetaan ulkomaisten opiskelijoiden raportoivan opintoja hankaloittavista terveysongelmista huomattavasti muita ryhmiä harvemmin (Saari ym. 2020, 22).

Haastatteluissa tuotiin esiin kokemuksia kuormittavista ja stressaavista elämäntilanteista.

“When I was studying the Finnish language, I was doing night work and I was going like from 1 am to 6 am and then 8 am, I have school and I'm going to close maybe like 2 pm and sometimes I have other jobs in the day time or maybe I come home, I have to sleep by force because of the work. So, your life is just like in a circle again, just work, school nothing really much.”

Lisäksi haastatteluissa oli kertomuksia taloudellisesta epävarmuudesta, terveydenhuollon ohjeistusten kielimuureista sekä tuen hakemisen kulttuurisesta vaikeudesta – esimerkiksi psyykkisen avun hakeminen vaatii rohkeutta ja uskallusta, jos omassa taustakulttuurissa mielenterveydenhäiriöt nähdään leimaavina. Kokemukset stressistä liittyivät myös opinnoissa koettuun kulttuurishokkiin opintojen vapaudesta ja itsenäisen työskentelyn määrästä johtuen. Vieraaseen maahan muuttaessa voi kohdata kontrolloimattomia tai ylitse-pääsemättömiä kulttuurisia konflikteja sopeutumisen eri vaiheissa, jolloin on kyseessä Berryn (2005, 708) mukaan akkulturaatiostressistä. Akkulturaatiostressin on määritelty tarkoittavan tietynlaista stressiä, jossa stressin syntyvät ovat akkulturaatioissa. Akkulturaatiostressi voi ilmetä monin eri oirein, kuten heikentyneenä mielenterveytenä (ahdistus, masennus, hämmennys), ulkopuolisuuden tai syrjäytymisen tuntemuksina, lisääntyneinä psykosomaattisina oireina tai identiteettikriisinä. (Berry 1995, 479.) Akkulturaatiostressiä lisääviksi riskitekijöiksi on tunnistettu esimerkiksi sosioekonomisen aseman laskeminen uudessa asuinmaassa, uuden asuinmaan valtakielen osaamattomuus, perheen jäsenistä erossa olo sekä uuden yhteiskunnan luotaantyöntävä asenne maahan muuttaneita kohtaan (Liebkind 1994, 32).

“...how much of lake will I see, how much of forest will I be in, and I opened the window and I only see trees. So I'm like okay, I need to see people. It was a bit difficult for me and I tried to stay as much as possible at the university. --- And then you come out library, you don't know what else to do. You have to go home. -- So that was a little difficult... not little, very difficult.”

Työllistymistä tukevat tukitoimet koostuvat edellisten lisäksi esimerkiksi yksilöllisestä uraohjauksesta, alakohtaisten työnhakutaitojen- ja välineiden tuetusta harjoittelusta, työharjoittelumahdollisuuksista sekä verkostoista potentiaalsiin työnantajiin jo opintojen aikana. UEF:n kyselytutkimuksessa kokemukset opintojen aikana saadusta tiedosta Suomen työmarkkinoihin liittyen vaihtelevat, kuten myös arvio oman työmarkkinatietouden riittävydestä työnhakuun Suomessa. Avoimissa vastauksissa kolmas osa kyselyyn vastanneista kansainvälisistä maisteriopiskelijoista toi esiin toiveen työllistymistä tukevan ohjauksen saamisesta. He kaipasivat tukea esimerkiksi työpaikan löytämiseen, alakohtaista tietoa Suomessa työskentelystä ja ammatillisen verkoston luomisesta, apua ansioluettelon ja työhakemuksen tekemiseen sekä tietoa erilaisista yrityksistä. Yhtenä ohjauksen välineenä voidaan hyödyntää Työelämäpedagogiikkaa korkeakoulutuksessa -hankkeessa (OKM Kärkihanke 2018–2020) tutkittua ja kehitettyä Kudin.fi -uravalmiuksien itsearviointivälinettä. Se tukee opiskelijoiden uravalmiuksien tunnistamista ja reflektiota kolmen tutkimukseen perustuvan mittarin kautta. Opiskelija saa itsearvioinnin tuloksena henkilökohtaista palautetta, joka tarjoaa lähtökohdan opiskelijan urasuunnitteluprosessille sekä sitä tukevalle ohjaukselle. Väline tukee opiskelijan ura- ja työllistymisvalmiuksia, vahvuuksia muutostilanteissa ja siirtymissä sekä uravalintoja ja päätöksentekoa. (Kudin.fi 2020.) UEF-kyselytutkimuksessa ja haastatteluissa opiskelijat toivoivat myös tukea harjoittelupaikan löytämiseen. Samaa kaipasivat myös kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä tutkineeseen VALOA-hankkeeseen osallistuneet. Shumilovan ym. (2012, 84, 89) mukaan kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelun suorittamisella ei kuitenkaan VALOA-hankkeen kvantitatiivisen analyysin valossa ollut vaikutusta yksilöiden työllisyysasteeseen, kun taas aiemman työkokemuksen korrelaatio työllisyysasteeseen oli positiivinen. Suoritettujen harjoittelun vähäinen merkitys työllisyysasteeseen voi kuitenkin selittyä monesta syystä, sillä kvantitatiivisessa analyysissä käytetyn datan määrä oli rajallinen. Yleisesti ottaen työharjoittelun ja muun työkokemuksen kartuttamista pidetään kuitenkin yhtenä pääväylänä inhimillisten voimavarojen ja näin ollen oman työllistettävyyden kehittämisessä (Shumilova ym. 2012, 84, 89).

“...I mean, on one hand I understand that the whole working process, it's a very independent thing and I know that it general in Finland that there is a lot of like independent attitude that you should go find the information on your own. But sometimes when you come from a different country and a lot of the information is not really available in English, then it makes it a little bit more difficult. --- Yeah I think it would be nice if there was some kind of training on how to find a job in your field, but I don't know if that's really something that the university should do or something that

a person individually should try and figure out on their own or like something like you should go to another institution for. "

Yhtenä haasteena ulkomaisten opiskelijoiden ohjauksessa on opiskelijan ohjaaminen oikealle taholle. Esimerkiksi haastatteluista käy ilmi, että kaikki ulkomaiset opiskelijat eivät tiedä yliopiston urapalveluista tai niiden tarjoamista palveluista. Useat haastateltavat kuvaavat käyvänsä keskustelua työelämästä kavereidensa kanssa, ja usein juuri henkilökohtaiset verkostot osoittautuvatkin merkitykselliseksi ulkomaisille opiskelijoille työllistymisen suhteen. Tiedekunnat ja opiskelijoiden omien alojen opettajat usein voivat ohjata tai neuvoa opiskelijaa opinnoissa. Haastatteluissa mainittiin usein, että juuri opettajalta saatu tuki on auttanut omassa urasuunnittelussa merkittävästi eteenpäin.

Pienryhmäohjauksella voidaan vastata moniin tuen tarpeisiin, kunhan ryhmätapaamiset rakennetaan toisaalta tiettyjen teemojen ympärille ja toisaalta annetaan ryhmän jäsenille ja ryhmäprosessille riittävästi tilaa (esim. Amundson, N., Borgen, W., Westwood, M. & Pollard, D. 1989; Jacobs, E., Schimmel, C., Masson, R. & Harvill, R. 2018; Corey, G. 2016). Itä-Suomen yliopistossa on kehitetty pienryhmäohjausta tutkimusperustaisesti International Career Paths -hankkeessa (ICP 2020) ulkomaisille tutkinto-opiskelijoille. Ensimmäinen pilottiryhmä on käynnistetty syksyllä 2020. Ryhmän ensisijainen tavoite on auttaa ulkomaisia opiskelijoita integroitumaan Suomeen sekä tarjota työkaluja ja tietoa Suomeen työllistymisestä. Sekä haastatteluaineistossa että UEF-kyselytutkimuksessa ulkomaisten opiskelijoiden tarpeina korostuivat juuri verkostojen luominen jo opintojen aikana, työhaastatteluun valmistautuminen sekä esimerkiksi työhakemuksen kirjoittaminen. Nämä on otettu huomioon pienryhmän sisältöä suunniteltaessa. Ryhmä pyrkii tuomaan Suomen työelämän ja sen tarjoamat mahdollisuudet lähemmäksi ulkomaisia opiskelijoita. Tämän lisäksi ryhmässä käsitellään myös erilaisia haasteita sekä suomen kielen opiskelun tärkeys nostetaan esiin. Prosessina pienryhmäohjaus ei kuitenkaan ole valmiiden vastausten kertomista, vaan teemat ja sisällöt rakentuvat ryhmässä, tiettyjä pedagogisia struktuureja noudattaen. Toimiva ryhmä laajentaa siinä mukana olevien yksilöllisiä toimintahorisontteja tuomalla näkyville mahdollisuuksia sekä reflektioivilla harjoituksilla lisäämällä ymmärrystä itsestä, omasta osaamisesta, arvoista ja tavoitteista. Pilottiryhmän kokemuksista kerätään tutkimusaineistoa.

6 Johtopäätökset: Korkeakouluohjaus ulkomaisen opiskelijan työllistymisen ja integraation tukena?

Tässä artikkelissa kysymme: Millaisia työllistymisen haasteiden ja mahdollisuuksien kokemuksia ulkomaiset opiskelijat kuvaavat ja miten integraatio näissä näyttäytyy, sekä millaisia opintojen aikaisia, työllistymistä ja kiinnittymistä tukevia tarpeita ulkomaisilla opiskelijoilla on, ja miten ohjauksella näitä tarpeita voitaisiin tukea?

Suurin osa ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista haluaisi työllistyä Suomeen valmistuttuaan. Käytännössä kaikki eivät kuitenkaan työllisty, ja työllistyneistä vain osa löytää oman alan töitä ja koulutustasoaan vaativia tehtäviä, kun osa joutuu tyytymään vähemmän koulutusta vaativiin tehtäviin. Työllistymisen esteinä mainitaan muun muassa puutteelliset työnhankintataidot, työllistymistä edistävien verkostojen vähyys ja riittävän suomen kielen taidon puute. Työnhankintataitojen parantamiseen, verkostojen rakentamiseen ja suomen kielen oppimismahdollisuuksiin tulisikin kiinnittää huomiota opintojen aikana.

Haastattelututkimuksemme mukaan ulkomaisten opiskelijoiden saama ja tarvittu opintojen aikainen tuki voidaan jakaa taloudelliseen, sosiaaliseen, terveydelliseen ja työllistymistä tukevaan tukeen. Tutkimuksessamme kuitenkin korostui, että ulkomaiset opiskelijat eivät ole homogeeninen massa, jonka tarpeet olisivat yhtenäiset. Opiskelijoiden sosiaaliset verkostot ja kulttuuritaustat vaikuttavat integraatiotuen ja ohjauksen tarpeeseen, ja työllistymisen edistämiseksi tarvittava tuki vaihtelee tieteenaloittain. Joillain aloilla on luonnollista rakentaa yhteyksiä työelämään jo opintojen aikana, mutta kaikilla aloilla tällaisia mahdollisuuksia ei opintojen puitteissa (vielä) ole.

Tutkimuksessa piirtyy kuva ulkomaisesta opiskelijasta, joka selviää opinnoistaan ja arjestaan opintojen aikana ilman suomen kieltä, mutta työnhaun ollessa ajankohtaista moni herää kielivaatimukseen suomalaisessa työelämässä. Englanninkielisiinkin työtehtäviin hakeminen saattaa vaatia suomenkielisen hakukaavakkeen täyttämistä. Opiskelijalla täytyy olla joku suomea taitava auttaja – kumppani, ohjaaja tai muu merkittävä tukitaho. Toisaalta englanninkielisiin työuriin kiinnittäytyminen ei välttämättä tue kulttuurista sopeutumista (Forsander 2002, 191). Esimerkiksi Saksassa englanninkielisten opintojen tarjoaminen jakaa mielipiteitä ammattilaisten kesken, sillä riittävä saksan kielen taito auttaa sopeutumisessa työelämään opintojen jälkeen (European Migration Network 2019, 19). Kielen

merkitys integraation sekä työllistymisen näkökulmasta korostuukin tutkimuksessamme. Kieli rakentaa maailmaa ja alkeellisella kielitaidolla myös koettu maailma jää helposti suppeaksi. Ulkomaiset opiskelijat haluavat laittaa hyvän kiertämään ja antaa takaisin opiskelu- maalleen Suomessa työskennellen, mutta takaisin maksu voi tuntua kalliilta sen vaatiessa verrattain pienellä alueella puhuttavan kielen opettelemiseen panostamista, niin ajallisesti kuin rahallisestikin. Yhtenä keinona helpottaa integraatiota ja työllistymistä voisikin olla tutkintoon suomen kielen opintojen sisällyttäminen, jolloin kielen opiskelu olisi sisällöllisesti ja ajallisesti opintoihin luontevasti kytkeytyvää.

Suomen kielen osaamattomuuden lisäksi työllistymisen esteinä näyttäytyy tulostemme mukaan puutteelliset työnhankintataidot. Myös Forsanderin (2002, 342) ja Matinheikki-Kokon (2007, 68) mukaan työelämän ulkopuolelle jäämistä selittää usein alkeellinen suomen kielen taito sekä sosiaalisten ja kulttuuristen taitojen korostaminen työelämässä. Lisäksi tutkimuksessamme korostuu työllistymistä edistävien verkostojen vähyys ulkomaisen opiskelijan elämäkentässä. Kuinka paljon avaa ja opetamme korkeakouluopinnoissa suomalaisessa työhaussa piilevää hiljaista tietoa ja kuinka paljon odotamme ulkomaisen opiskelijan jo tietävän tai ymmärtävän itsestään? Kuinka hyvin otamme huomioon kulttuurisen pääoman monimuotoisuuden ja toisaalta, kuinka paljon odotamme muiden omaavan kanssamme kulttuurisesti syntyneet arvot tietoineen ja taitoineen?

Ulkomaisten korkeakouluopiskelijoiden työllistymisen esteitä voidaan lieventää opintojen aikaisella uraohjauksella ja suomalaista työelämää tutuksi tekemällä. Ohjaukseen onkin syytä panostaa, jotta opiskelijat saavat vastinetta lukuvuosimaksurahoilleen ja saavat eväitä työllistymiseen. Forsanderin (2002, 276) mukaan Suomessa suoritettu tutkinto antaa koulutuksen työmarkkina-arvon takia ulkomaiselle työnhakijalle paremman lähtökohdan työllistymiselle suomalaisilla työmarkkinoilla kuin ulkomailla suoritettu tutkinto. Kuten tutkimuksemme osoittaa, Suomessa valmistuneet ulkomaiset korkeakouluopiskelijat kohtaavat silti tiettyjä haasteita työhaussa. Ulkomaisten opiskelijoiden työllistymisen kysymykset eivät olekaan ratkaistavissa pelkästään korkeakouluohjauksella tai korkeakoulupedagogiikalla. Osa työllistymisen haasteista linkittyy työnantajien ennakoasenteisiin, laajempaan kulttuuriseen suhtautumiseen, jonka muuttamiseen tarvitaan moniulotteisempia toimia. Esimerkkejä näistä mahdollisista toimista on edistänyt aiemmin mainittu Moninaisesti parempi -hanke, joka kiinnittää huomiota esimerkiksi viestimiseen (missä, kenelle, miten), kielivaatimusten kohtuullistamiseen, anonymisointeihin rekrytointitehtäviin ja monimuotoisuuslausekkeen käytön mahdollisuuksiin. (Rask 2020; Moninaisesti parempi -hanke).

LÄHTEET

- Alho, R. 2020. "You need to know someone who knows someone": International students' job search experiences. *Nordic Journal of Working Life Studies* 10(2), 3–22. <https://doi.org/10.18291/njwls.v10i2.120817>.
- Amundson, N., Borgen, W., Westwood, M. & Pollard, D. 1989. *Employment groups: The counselling connection*. Toronto: Lugus.
- Bamberg, M. & Georgakopoulou, A. 2008. Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis. *Text & Talk* 28(3), 377–396. <https://doi.org/10.1515/TEXT.2008.018>.
- Berry, J. W. 1992. Acculturation and adaptation in a new society. *International Migration* 30, 69–85.
- Berry, J. W. 1995. Psychology of acculturation. Teoksessa N. R. Goldberger & J. B. Veroff (toim.), *The culture and psychology reader*. New York: New York University Press, 457–488.
- Berry, J. W. 2005. Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations* 29(6), 697–712. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dasen, P. R. 2002. *Cross-cultural psychology: Research and applications* (2. uudistettu painos). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. 1986. The Forms of capital. Teoksessa J.G. Richardson (toim.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press, 241–258.
- Corey, G. 2016. *Theory and practice of group counselling*. Boston: Cengage Learning.
- Csedő, K. 2010. Markets and networks: Channels towards the employment of Eastern European professionals and graduates in London. Teoksessa R. Black, G. Engbersen, M. Okólskiand & C. Panțiru (toim.), *A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 80–114.
- Eskola, J., Lähti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–51.
- European Migration Network. 2019. *Attracting and retaining international students in the EU*. Brussels: European Migration Network.
- Forsander, A. 2001. Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, A. Abdullah, A. Alitolppa-Niitamo, E. Kyntäjä & Q. C. Nguyen (toim.), *Monietnisyyden, yhteiskunta ja työ*. Helsinki: Palmenia, 31–56.
- Forsander, A. 2002. Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Forsander, A. & Ekholm, E. 2001. Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, A. Abdullah, A. Alitolppa-Niitamo, E. Kyntäjä & Q. C. Nguyen (toim.), *Monietnisyyden, yhteiskunta ja työ*. Helsinki: Palmenia, 57–82.
- Garam, I., Jaalivaara, J., Kuosmanen, I. & Suhonen, T. 2014. *Esiselvitys ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden taloudellisista vaikutuksista*. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Helsingin yliopisto. Urapalvelut: <https://studies.helsinki.fi/ohjeet/artikkeli/urapalvelut>. [Luettu 13.11.2020.]
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2015. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.
- Horenczyk, G. 2009. Multiple reference groups. Towards the mapping of immigrant's complex social worlds. Teoksessa I. Jalinskaja-Lahti & A. Mähönen (toim.), *Identities, intergroup relations and acculturation: The cornerstones of intercultural encounters*. Helsinki: Hakapaino, 67–80.
- ICP 2020. *International Career Paths -hanke*. Antikainen J., Latvanen, E., Loikkanen, J., Marjomaa, N., Tuononen, M., Uotila, M. & Ylimaula, R. Itä-Suomen yliopisto.
- International Student Barometer. 2010. CIMO, kyselyn julkaisemattomat tulokset. Teoksessa CIMO 2014, *Ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistyminen Suomeen - Fakta express 5A/2014*.
- Jacobs, E., Schimmel, C., Masson, R. & Harvill, R. 2018. *Group counseling: strategies and skills*. Boston: Cengage Learning.
- Itä-Suomen yliopisto. Uraohjaus ja neuvonta: <https://kamu.uef.fi/student-book/uraohjaus-ja-neuvonta/>. [Luettu 13.11.2020.]
- Kallio, A., Garam, I., & Airas, M. 2013. Mikä saisi kansainvälisen opiskelijan juurtumaan paremmin Suomeen? <https://www.oph.fi/fi/blogi/mika-saisi-kansainvalisen-opiskelijan-juurtumaan-paremmiin-suomeen>. [Luettu 25.10.2020.]
- Kauko, M. & Medvedeva A. 2016. Internationalisation as marketisation? Tuition fees for international students in Finland. *Research in Comparative and International Education* 11(1), 98–114. <https://doi.org/10.1177/1745499916631061>.
- Kinnunen, T. 2003. "If I can find a good job after graduation, I may stay": Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroituminen Suomeen. Occasional Paper 2b/2003. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO/Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus. Helsinki: CIMO.

- Kiuru, B. 2012. Kansainvälisten opiskelijoiden maahanmuutto Euroopan Unioniin. http://www.emn.fi/files/791/300713_EMN-Synteesiraportti7-2013-Taitto.pdf. [Luettu 19.10.2020.]
- Koikkalainen, S. 2013. Making it abroad: Experiences of highly skilled finns in the European Union labour markets. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kudin.fi – uravalmiuksien itsearviointi. 2020. www.kudin.fi [Luettu 11.11.2020.]
- Lancee, B. 2010. The economic returns of immigrants' bonding and bridging social capital: The case of the Netherlands. *International Migration Review* 44(1), 202–226. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2009.00803.x>.
- Larja, L. 2019. Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa V. Kazi & A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 28–42.
- Liebkind, K. 1994. *Maahanmuuttajat: Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Light, I. & Gold, S. 2000. *Ethnic Economies*. San Diego: Academic Press.
- Maahanmuuttovirasto. 2019. Attracting and retaining international students in the EU: National report of Finland. Helsinki: Maahanmuuttovirasto. http://www.emn.fi/files/1981/EMN_student_study_2018_EN_FI.pdf. [Luettu 12.11.2020.]
- Matinheikki-Kokko, K. 2007. Monikulttuurisuuden haasteet työelämässä. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.), *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY, 64–88.
- Migri. 2020. Oleskelulupa – Opiskelijalla pitää olla vakuutus. <https://migri.fi/vakuutukset>. [Luettu 4.11.2020.]
- Molander, L. 2020. "Yksi älykäs päätös nuorille valkoisille naisille": Korkeakouluopiskelijan ideaalityyppi korkeakoulujen hakuoppaiden kuvien representoimana intersektionaalisuuden näkökulmasta. *Pro gradu -tutkielma*, Itä-Suomen yliopisto.
- Moninaisesti parempi -hanke: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/moninaisesti-parempi-nostetta-maahanmuuttajataustaisten-naisten-asiantuntijauriin>. [Luettu 10.11.2020.]
- OECD. 2020. EDUCATION POLICY OUTLOOK FINLAND. <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Finland-2020.pdf> [Luettu 25.10.2020.]
- OECD. 2019. Education at a Glance: Finland. https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_FIN.pdf. [Luettu 25.10.2020.]
- Opetushallitus. 2020a. Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat Suomen korkeakouluissa: Korkeakoulujen ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat ja uudet opiskelijat 2018. <https://www.oph.fi/fi/tilastot/ulkomaalaiset-tutkinto-opiskelijat-suomen-kekeakouluissa>. [Luettu 30.10.2020.]
- Opetushallitus. 2020b. Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat Suomen korkeakouluissa: Ulkomaalaisten opiskelijoiden sijoittuminen valmistumisen jälkeen. <https://www.oph.fi/fi/tilastot/ulkomaalaiset-tutkinto-opiskelijat-suomen-kekeakouluissa>. [Luettu 29.10.2020.]
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden maahantulo ja integroituminen sujuvaksi yhteistyöllä. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:31. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161788/OKM_2019_31_Korkeakouluopiskelijoiden_maahantulo_ja_integroituminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [Luettu 10.11.2020.]
- Oxford Research & Nordic Council of Ministers. 2013. Tuition fees for international students: Nordic Practice. Nordic Council of Ministers. Denmark. <http://dx.doi.org/10.6027/TN2013-516>.
- Perhoniemi, R. & Jansinkaja-Lahti, I. 2007. Maahanmuuttajien kotoutuminen 7 vuoden seurannan valossa. *Finnish Journal of Ethnicity and Migration* 2(2), 21–33.
- Portes, A. & Jensen, L. 1989. The enclave and the entrants: Patterns of ethnic enterprise in Miami before and after Mariel, *American Sociological Review* 54(6), 929–949.
- Rask, S. 2020. Suomeen muuttaneet korkeasti koulutetut naiset ja työelämä -esitys Korkeakoulutuksen saavutettavuus -webinaari 10.11.2020, Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://minedu.fi/tapahtumat/2020-11-10/korkeakoulutuksen-saavutettavuus-webinaari>.
- Rask, S. & Castaneda, A. 2019. Syrjäintäkokeemukset ja niiden yhteys hyvinvointiin ja kotoutumiseen ulkomaalaistaustaisessa väestössä. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 229–243.
- Saari, J., Koskinen, H., Attila, H. & Sarén, N. 2020. Eurostudent VII – Opiskelijatutkimus 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:25. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-907-3>. [Luettu 1.10.2020.]
- Severiens, S. & Wolff, R. 2008. A comparison of ethnic minority and majority students: Social and academic integration, and quality of learning. *Studies in Higher Education* 33(3), 253–266.
- Shumilova, Y., Cai, Y. & Pekkola, E. 2012. Employability of international graduates educated in Finnish Higher Education Institutions. Helsinki: University of Helsinki, Career Services. https://www.researchgate.net/publication/233426293_Employability_of_International_Graduates_Educated_in_Finnish_Higher_Education_Institutions. [Luettu 20.10.2020.]
- Sullivan, C. & Kashubeck-West, S. 2015. The interplay of international students' acculturative stress, social support, and acculturation modes. *Journal of International Students* 5(1), 1–11.
- Tarnanen, M. & Suni, M. 2005. Maahanmuuttajien kieliympäristö ja kielitaito. Teoksessa S. Paananen (toim.), *Maahanmuuttajien elämää Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, 5–17.

- Tampereen korkeakoulu yhteisö. Uraohjaus. <https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/kasikirja/uni?page=3075>. [Luettu 10.11.2020.]
- Tomlinson, M. 2017. Forms of graduate capital and their relationship to graduate employability. *Education & Training* 59(4), 338–352. <https://doi.org/10.1108/et-05-2016-0090>.
- Vipunen 1a Tutkintoon johtavan koulutuksen uudet opiskelijat kansalaisuuden mukaan. Saatavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/Sivut/Kansainv%C3%A4lisyys.aspx>. Kansainvälisyys: ulkomaalaiset opiskelijat, ulkomaalaisten osuus kaikista opiskelijoista kansalaisuuden mukaan. [Luettu: 25.10.2020.]
- Vipunen 1b Yliopistojen tutkinto-opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus. Saatavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/Sivut/Kansainv%C3%A4lisyys.aspx>. Kansainvälisyys: Kansainvälinen liikkuvuus, Tutkinto-opiskelijoiden kv-liikkuvuus: Tilastovuosi. [Luettu: 25.10.2020.]
- Vipunen 1c Korkeakoulujen ulkomaalaiset opiskelijat. Saatavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/Sivut/Kansainv%C3%A4lisyys.aspx>. Kansainvälisyys: Korkeakoulutus ja t&k-toiminta > Kansainvälisyys -osiossa, Ulkomaalaiset opiskelijat: Koulutuksen maakunta. [Luettu: 25.10.2020.]
- Vipunen 1d Status vuosi yliopistosta valmistumisen jälkeen. Saatavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/Sivut/Kansainv%C3%A4lisyys.aspx>. Kansainvälisyys: Työllistyminen kansalaisuuden mukaan. Muuttajat: Kansalaisuus maanosan mukaan, Pääasiallinen toiminta 1 [Luettu: 25.10.2020.]
- Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Helsinki: Gaudeamus.
- Villa, T., Salminen, T. & Saari, J. 2016. Katsaus kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymiseen Suomessa. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus. <https://www.otus.fi/julkaisu/katsaus-kansainvalisten-tutkinto-opiskelijoiden-tyollistymiseen-suomessa/>. [Luettu 10.11.2020.]
- Vincent-Lancrin, S., & Kärkkäinen, K. 2009. Higher education to 2030. Paris: OECD.
- Wilcox, P., Winn, S. & Fyvie-Gauld, M. 2005. It was nothing to do with the university, it was just the people: The role of social support in the first-year experience of higher education. *Studies in Higher Education* 30(6), 707–722.
- YLE. 2018. Chileläinen Francisco Moreno säästi rahaa ja otti lainaa päästäkseen opiskelemaan Suomeen – ihmettelee sitä, miksi yli kymppitonnin lukuvuosimaksu pitää maksaa kerralla. <https://yle.fi/uutiset/3-10359456>. [Luettu 9.11.2020.]
- YLE. 2019. Suomi kiinnostaa ulkomaalaisia opiskelijoita, vaikka opiskelusta tuli maksullista – hakijamäärät ovat jälleen reippaassa nousussa. <https://yle.fi/uutiset/3-11134691>. [Luettu 9.11.2020.]

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

eurostudent.eu
★★★★★

ISBN: 978-952-263-896-0 (PDF)

ISSN: 1799-0351 (PDF)

